

Türkiye’de Uluslararası İlişkiler: TRIP 2018 Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme

*International Relations in Turkey: An Evaluation on the Findings
of TRIP 2018*

Mustafa AYDIN

Prof. Dr., Uluslararası İlişkiler Bölümü, Kadir Has Üniversitesi

Cihan DİZDAROĞLU

Dr., MSCA Fellow, Centre for Trust, Peace and Social Relations, Coventry
Üniversitesi & Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Kadir Has Üniversitesi

Bu makaleye atıf için

Aydın, Mustafa ve Dizdaroğlu, Cihan, “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler: TRIP 2018 Sonuçları
Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 16, Sayı 64, 2019, s. 3-28, DOI:
10.33458/uidergisi.652877

Makaleye Erişim İçin: <https://dx.doi.org/10.33458/uidergisi.652877>

Makale Gönderim: 11 Haziran 2018

Son Düzeltme: 15 Kasım 2019

İnternet Yayım: 01 Aralık 2019

Basım Tarihi: 01 Aralık 2019

Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği | Uluslararası İlişkiler

E-Posta: bilgi@uidergisi.com.tr

Bu makalenin tüm hakları *Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği*’ne aittir. Önceden yazılı izin almadan hiçbir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik amaçlı alıntılar bu kuralın dışındadır. Yazıda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Türkiye’de Uluslararası İlişkiler: TRIP 2018 Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme

Mustafa AYDIN

Prof. Dr., Kadir Has Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, İstanbul.

E-posta: maydin@khas.edu.tr

Cihan DİZDAROĞLU

Dr., MSCA Fellow, Coventry Üniversitesi, Centre for Trust, Peace and Social Relations, Coventry & Kadir Has Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, İstanbul.

E-posta: cihan.dizdaroglu@khas.edu.tr

ÖZET

Dünya genelinde Uluslararası İlişkiler (Uİ) disiplinine yönelik çalışmalara paralel olarak Türkiye’de de disiplinin geçirdiği dönüşüm ve Türkiye’nin bilgi üretimine katkılarına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Özellikle bu konulardaki çalışmalara veri sağlamak amacıyla 2007 ve 2009’da doğrudan Uluslararası İlişkiler Konseyi (UİK) tarafından, 2011, 2014 ve 2018 yıllarında ise *Institute for the Theory and Practice of International Relations at the College of William and Mary*’nin yürüttüğü *Teaching, Research and International Policy* (TRIP) araştırması ortaklığı yoluyla yine UİK tarafından Türkiye’de Uİ alanında çalışan akademisyenlere yönelik anketler düzenlenmiştir. Temelinde epistemolojik ve ontolojik anlamda Uİ disiplininin sınırları, özgün karakteri ile Uİ akademisyenlerinin eğitim ve araştırmalarında hangi teorileri, yöntemleri ve pedagojik yaklaşımları kullandıklarını anlamayı hedefleyen TRIP araştırması, Türkiye’deki Uİ çalışmalarının küresel Uİ disiplini içerisindeki konumunu anlamaya da yardımcı olmaktadır. Bu makale, Şubat-Temmuz 2018 tarihlerinde eş zamanlı olarak 35 ülkede yürütülen son anket çerçevesinde ortaya çıkan sonuçları, Türkiye’yi merkeze alarak sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası İlişkiler, Akademik Tercihler, Bilimsel Araştırma, Yöntem, Eğitim.

International Relations in Turkey: An Evaluation on the Findings of TRIP 2018

ABSTRACT

In parallel with the worldwide studies focusing on the International Relations (IR) discipline, there have been works looking into the transformation of the IR discipline in Turkey and its contribution to the global knowledge production. In order to provide sound data for these studies, International Relations Council of Turkey (IRCT) conducted two surveys among the Turkish IR academics in 2007 and 2009, and have been cooperating with the Institute for the Theory and Practice of International Relations at the College of William and Mary since then on the *Teaching, Research and International Policy* (TRIP) project. The TRIP surveys that aim to understand the epistemological and ontological limits, autonomous character of the IR discipline as well as the theoretical, metodological and pedagogical approaches in which IR scholars used in their teaching and research activities, also help to comprehend the place of the Turkish IR scholars within the global IR discipline. This paper presents Turkey-related findings of the latest survey, which was simultaneously conducted in 35 different countries between February and July 2018.

Keywords: International Relations, Academic Choices, Scientific Research, Method, Education.

Giriş: Metodoloji ve Demografik Bilgiler

Uluslararası İlişkilerin (Uİ) bağımsız bir disiplin olarak kurulmasından bu yana disiplinin gelişimi, varlığı, diğer disiplinler ve politika uygulayıcılarıyla etkileşimi, alanda eğitim, sorunlar ve çözüm önerileri gibi konular akademisyenler tarafından sıklıkla çalışılmıştır.¹ Özellikle 1990'lı ve 2000'li yıllarda artış görülen bu tür çalışmalar, disiplinin varlığı ve kimliğine ilişkin tartışmaların yanı sıra “merkez” ülkeler olarak tanımlanan Anglo-Amerikan ülkeleri ile “çevre” ülkeleri arasında bilgi üretimi ve akışını da sorgulamaya açmıştır.²

Pınar Bilgin'in “çevre”de, Emre İşeri ve Nevra Esentürk'ün ise “çevrenin de çevresinde” konumlandıkları Türkiye'deki Uİ disiplininin dünyadaki gelişmelere paralel geçirdiği dönüşüm ile bilgi üretimine sağladığı katkı da 2000'li yıllardan bu yana çalışmalara konu olmuştur.³ Son yıllarda ise çalışmaların çeşitlenmeye başladığı ve Türkiye'deki Uİ eğitiminin tarihsel evrimi, eğitimde yeni yöntemler ve yaklaşımlar, lisans ve lisansüstü müfredat karşılaştırmaları, alanda çalışan akademisyenlerin karşılaştıkları sorunlar, akademisyenler arası bağlantılar vb. farklı konuların eler alınmaya başladığı görülmektedir.⁴ Her ne kadar disiplinin Türkiye'deki sorunları ve çalışılma

- 1 Alfred Zimmern, *University Teaching of International Relations; A Record of the Eleventh Session of the International Studies Conference, Prague, 1938*, Paris, International Institute of Intellectual Co-operation, League of Nations, 1939; Martin Wight, “Why is there no international theory?”, Herbert Butterfield ve Martin Wight (der.), *Diplomatic Investigations*, Londra, George Allen & Unwin, 1966, ss. 17-34; Stanley Hoffmann, “An American Social Science: International Relations”, *Daedalus*, Cilt 106, No 3, 1977, ss. 41-60; Kalevi J. Holsti, *The Dividing Discipline: Hegemony and Diversity in International Theory*, Boston, Unwin Hyman, 1985.
- 2 Baghat Korany, “Strategic Studies and the Third World: A Critical Evaluation”, *International Social Science Journal*, Cilt 38, No 4, 1986, ss. 547-562; Ole Wæver, “The Sociology of a Not So International Discipline: American and European Developments in International Relations”, *International Organization*, Cilt 52, No 4, 1998, ss. 687-727; Steve Smith, “The Discipline of International Relations: Still an American Social Science?”, *British Journal of Politics and International Relations*, Cilt 2, No 3, Ekim 2000, ss. 374-402; Robert M. A. Crawford ve Daryll S. I. Jarvis (der.), *International Relations-Still an American Social Science? Toward Diversity in International Thought?*, Albany, SUNY, 2001; Brian C. Schmidt, “On the History and Historiography of International Relations”, Walter Carlsnaes, Thomas Risse ve Beth A. Simmons (der.), *Handbook of International Relations*, Londra, Sage, 2002, ss. 3-22; Steve Smith, “The United States and the Discipline of International Relations: “Hegemonic Country, Hegemonic Discipline””, *International Studies Review*, Cilt 4, No 2, 2002, ss. 67-85; Jörg Friedrichs, *European Approaches to International Relations Theory*, Londra, Routledge, 2004; Ole Wæver, “Still a Discipline after all these debates?”, Tim Dunne, Milja Kurki ve Steve Smith (der.), *International Relations Theories*, Oxford, Oxford University Press, 2006, ss. 288-308; Knud Erik Jørgensen ve Tonny Brens Knudsen, *International Relations in Europe: Traditions, Perspectives and Destinations*, Londra, Routledge, 2006; Arlene B. Tickner ve Ole Wæver, *International Relations Scholarship Around the World*, Londra, Routledge, 2009; Arlene B. Tickner ve David L. Blaney (der.), *Thinking International Relations Differently*, Londra, Routledge, 2012; Arlene B. Tickner, “Core, periphery and (neo)imperialist International Relations”, *European Journal of International Relations*, Cilt 19, No 3, 2013, ss. 627-646.
- 3 Pınar Bilgin, “Uluslararası İlişkiler Çalışmalarında “Merkez-Çevre”: Türkiye Nerede?”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 2, No 6, 2005, ss. 3-14; Emre İşeri ve Nevra Esentürk, “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Çalışmaları: Merkez-Çevre Yaklaşımı”, *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, 2016/2, 2016, ss. 17-33. Ayrıca bkz., Ersel Aydın ve Julie Mathews, “Periphery theorising for a truly internationalised discipline: spinning IR theory out of Anatolia”, *Review of International Studies*, Cilt 34, No 4, 2008, ss. 693-712; Pınar Bilgin ve Oktay Tanrısever, “A telling story of IR in the periphery: Telling Turkey about the world, telling the world about Turkey”, *Journal of International Relations and Development*, Cilt 12, No 2, June 2009, ss. 174-179.
- 4 Örneğin bkz. Elem Eyryce Tepeciklioğlu, “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Eğitimi: Lisans ve Lisansüstü Ders Programlarının Karşılaştırmalı Bir Analizi”, *Ege Akademik Bakış*, Cilt 13, No 3, 2013, ss. 303-316; Hakan Mehmetçik, “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Çalışmaları ve ‘Neden Batılı Olmayan Bir Uluslararası İlişkiler Teorisi Yok?’ Sorusuna Cevap Aramak”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No 50, 2014, s. 243-258; Ersel Aydın ve Gonca Biltekin, “Time to Quantify Turkey’s Foreign Affairs: Setting Quality Standards for a Maturing International Relations Discipline”, *International Studies Perspective*, Cilt 18, No 3, 2017, s. 267-287; Merve Özdemir Kırancı ve Selcen Öner, “Türkiye’de Kadın Uluslararası İlişkiler Akademisyenlerinin Profili: Marmara Bölgesi”, *Fe Dergi; Feminist Eleştiri*, Cilt 9, No 1, 2017, ss. 92-112; İltir Turan, “Progress in Turkish International Relations”, *All Azimuth*, Cilt 7, No 1, 2018, s. 137-142; Ebru Canan Sokullu (der.), *Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Eğitimi*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınevi,

yöntemlerine yönelik artan akademik ilginin pratiğe yansımaları sınırlı kalmışsa da, bu çalışmalar alandaki eksiklerin tespiti ile çözümü yönünde neler yapılabileceğini ortaya koymaları bakımından önemlidir. Bu kapsamda, Türkiye’de Uİ alanındaki teorileşme çabalarının zafiyetinden yola çıkarak 23-24 Eylül 2016 tarihinde Bilkent Üniversitesi’nde gerçekleştirilen çalıştayın *All Azimuth* dergisinde yayınlanan deşifresi dünyada ve Türkiye’de Uİ alanındaki teorileşme çabalarını ve Türkiye’deki sorunları ele alırken,⁵ aynı derginin 2019 yılında yayımlanması planlanan kabul almış çalışmalarını verdiği çevrimiçi sayfası disiplinindeki farklı metodolojik arayışları ve son dönem gelişmelerini ele alan çalışmalara yer vermiştir.⁶

Tüm bu çalışmalara ek olarak, Türkiye’de Uİ çalışmalarının gelişimi, evrimi ve dünyada Uİ disiplini içerisinde konumuna yönelik araştırmalar yürüten ve periyodik aralıklarla düzenlediği “Uluslararası İlişkiler Çalışmaları ve Eğitimi” başlıklı kongreler kapsamında konuya ışık tutmaya çalışan Uluslararası İlişkiler Konseyi (UİK),⁷ Türkiye’de çalışan Uİ akademisyenlerinin alana yaklaşımları, ilgi alanları, katkıları ile güncel dış politika konularıyla ilgili tutumlarına ilişkin veri eksikliğinin giderilmesi ve bu yöndeki tartışmalara katkı sağlamak amacıyla 2007 ve 2009’da anketler gerçekleştirilerek, sonuçları *Uluslararası İlişkiler* dergisinde yayımlanmıştır.⁸ Bu anketler ile Türkiye’deki Uİ çalışmalarının gelişimi, mevcut durumu, temel özellikleri ile küresel Uİ disiplini içerisindeki konumu ve alanda çalışanların küresel, bölgesel ve ulusal konulara yönelik tutumlarına ilişkin bir veri setinin temeli atılmıştır.

Uİ disiplininde eğitim, araştırma ve politika yapımı arasındaki bağlantının ortaya çıkarılması yönünde dünyada yürütülen en kapsamlı çalışma ise, ABD’de bulunan *William and Mary College* bünyesindeki *Institute for the Theory and Practice of International Relations* tarafından 2004 yılından bu yana yürütülen *Teaching, Research, and International Policy Project* (TRIP) projesidir.⁹ Projenin temel hedefi, epistemolojik ve ontolojik anlamda Uİ disiplininin sınırları ve özgün karakteri ile alanda çalışanların eğitim ve araştırmalarında kullandıkları teori, yöntem ve pedagojik yaklaşımların evrimini anlamaktır. Ayrıca, proje kapsamında gerçekleştirilen ankette yer verilen güncel küresel dış politika gelişmelerine ilişkin sorularla da Uİ akademisyenlerinin ilgili alandaki tercihlerine ışık tutulmaya çalışılmaktadır.

Proje kapsamında kullanılan anket örnekleme dar şekilde tanımlanarak, anketin gerçekleştirildiği ülkelerdeki yükseköğretim kurumlarında Uİ, Siyaset Bilimi, Uluslararası Çalışmalar, Sosyal Bilimler gibi bölümlerde Uİ konularında aktif olarak ders veren ve/veya araştırma yapan Uİ akademisyenleri (*IR scholars*) olarak tespit edilmiştir. Örneklem belirlenirken akademisyenlerin ana çalışma alanlarının Uİ ya da Uİ disiplinini destekleyen yan çalışma alanları olmasına özen gösterilmekte, incelenen

2018; Hakan Övünç Ongur ve Selman Emre Gürbüz, “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Eğitimi ve Oryantalizm: Disipline Eleştirel Pedagojik Bir Bakış”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 16, No 61, 2019, ss. 23-38.

5 Bkz. “Roundtable Discussion on Homegrown Theorizing”, *All Azimuth*, Cilt 7, No 2, 2018, ss. 101-114.

6 Bkz. Akın Ünver, Senem Aydın Düzgit ve Bahar Rumelili, Mustafa Serdar Palabıyık, Emre Hatipoğlu vd., Alper Kaliber, Belgin San-Akça, Özgür Özdamar, Ali Fisünoğlu, Ersel Aydın, İsmail Ekrem Sula’nın çalışmaları, <http://www.allazimuth.com/online-first/> (Erişim Tarihi 23 Nisan 2019).

7 Bkz. <https://www.uik.org.tr> (Erişim Tarihi 23 Nisan 2019).

8 Bkz. Mustafa Aydın, “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Akademisyenlerinin Bilimsel Araştırma ve Uygulamaları ile Disipline Bakış Açılı ve Siyasi Tutumları Anketi”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 4, No 15, Güz 2007, ss. 1-37; Mustafa Aydın ve Korhan Yazgan, “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Akademisyenleri Araştırma, Eğitim ve Disiplin Değerlendirmeleri Anketi – 2009”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 7, No 25, 2010, ss. 3-42.

9 Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://trip.wm.edu> (Erişim Tarihi 11 Aralık 2018).

bölgelerde çalışan ancak Uİ disiplini çerçevesinde çalışmalar yürütmeyen ve genel anlamda Ekonomi, Hukuk, Sosyoloji vb. alanlarda uzmanlaşan akademisyenler örneklem dışında tutulmaktadır. 2014 yılında altı kıtada 31 ülkede uygulanan anket, 2018 yılında altı kıtada 35 ülkede yürütülmüştür.¹⁰ 22 Şubat-6 Temmuz 2018 tarihleri arasında uygulanan TRIP-2018¹¹ anketi dünya genelinde toplam 13.549 Uİ çalışanına yöneltilen 69 genel ve 10 devam sorusu ile katılan ülke özelliklerine göre geliştirilen farkı sayıdaki özel sorulardan oluşmuştur.

TRIP projesinin Türkiye ölçeğinde yürütülmesine katkı sağlamak amacıyla UİK, 2011 yılında bölgesel ortaklar arasına dahil olmuştur. Bu kapsamda, 2011 ve 2014 yıllarında UİK ortaklığında yürütülen TRIP Türkiye anketlerinin özet sonuçları *Uluslararası İlişkiler* dergisinde yayımlanmıştır.¹² 2018 anketi için oluşturulan Türkiye örnekleme kapsamında 114 üniversitede (71 devlet ve 43 vakıf) Uİ ile ilgili olduğu tespit edilen programlarda tam ve yarı zamanlı olarak çalışan 811 öğretim elemanı tespit edilmiştir. Örnekleme, Uİ alanında ders verdiği ve/veya doktora derecesine sahip olduğu tespit edilebilen araştırma görevlileri de dâhil edilmiş, fakat devlet kurumları ile özel sektörde veya düşünce kuruluşlarında uluslararası ilişkiler üzerine çalışan araştırmacılar örneklemin dışında tutulmuştur. Tespit edilen 811 öğretim elemanına TRIP koordinasyon merkezinden 22 Şubat 2018 tarihinde gönderilen e-posta ile, TRIP anketi genelinde belirlenen 69 soru ile Türkiye özelinde eklenen 9 soruyu web tabanlı anket üzerinden cevaplandırmaları istenmiştir.

Eş zamanlı olarak 35 ülkede yürütülen ankete katılım sağlayan bireyler ile cevapları arasında ilişkilendirme yapılmasının mümkün olmadığı web tabanlı sistem üzerinden gönderilen ilk e-postalar ve ardından belirli aralıklarla yapılan hatırlatmalar sonucunda Türkiye’den ankete cevap verme oranı %22,19 (180 kişi) olarak gerçekleşmiştir. Bu oran, %28,43’lük dünya geneli ortalama katılım oranıyla uyumludur.¹³

Ankette yer alan soruların büyük çoğunluğu tüm ülkeler için aynı olmakla birlikte, ülkeler özelinde terminoloji, sınıflandırma, akademik kurumlar, unvanlar vb. konulardan doğan farklılıklar nedeniyle bazı soru ve cevap seçeneklerinde kullanılan ifadeler ve/veya yazım biçimleri özelleştirilmiştir. Ayrıca her ülkede uygulanan anketlerde, ilgili ülkede anketi gerçekleştiren ekip tarafından hazırlanan ek sorulara da yer verilmiştir.

Dünya genelinde, önceki yıllara paralel olarak, anketi cevaplayanların cinsiyete göre dağılımında erkek akademisyenlerin oranı (%68,1) kadınların oranından (%31,9) iki kattan fazladır. Türkiye’de ise bu oran daha dengeli gerçekleşmiş, ankete katılanların %53’ü erkek, %47’si kadın olmuştur. Bu oranlar Türkiye’de üniversite çalışanları arasındaki kadın oranının diğer ülkelere göre görece olarak

10 Anketin yürütüldüğü ülkeler: Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Avustralya, Avusturya, Birleşik Krallık, Brezilya, Danimarka, Filipinler, Finlandiya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Hollanda, İrlanda, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, Japonya, Kanada, Kolombiya, Lübnan, Meksika, Mısır, Norveç, Polonya, Rusya, Singapur, Şili, Tayvan, Türkiye, Ukrayna, Ürdün, Yeni Zelanda.

11 Son TRIP anketinin dünya çapında 2017 yılında yapılması planlanmışsa da, hazırlıkların uzaması nedeniyle saha çalışması ancak 2018’de gerçekleştirilebilmiştir. Bu kapsamda, projeden sorumlu ekibin görüş ve onayı alınarak, Türkiye raporunda çalışmanın “TRIP-2018” olarak sunulmasına karar verilmiştir.

12 Bkz. Mustafa Aydın ve Korhan Yazgan, “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Akademisyenleri Eğitim, Araştırma ve Uluslararası Politika Anketi – 2011”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 9, No 36, 2013, ss. 3-44; ve Mustafa Aydın, Fulya Hisarlıoğlu ve Korhan Yazgan, “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Akademisyenleri ve Alana Yönelik Yaklaşımları Üzerine Bir İnceleme: TRIP 2014 Sonuçları”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 12, No 48, 2016, ss. 3-35.

13 Daha önceki anketlere Türkiye’den katılım oranları % 40 (2014), % 49,8 (2011), % 25,7 (2009), % 14 (2007) olarak gerçekleşmiştir.

daha yüksek olması ile uyumludur.¹⁴ Dünya genelinde ankete katılanların ortalama yaşı 46,02 iken, Türkiye’de bu 43,7 olarak oluşmuştur.

Bu makale kapsamında sunulan tüm tablo ve grafikler 35 ülke ortalaması ile Türkiye verilerini karşılaştıracak şekilde hazırlanmıştır. Ayrıca yeri geldikçe 2014 verileriyle karşılaştırma da yapılmıştır. Öte yandan, ankette yer alan sorular ve sonuçları, sorulma sırasıyla değil, birbiriyle ilişkili veriler bir arada olacak şekilde sunularak, genel çerçeveyi daha rahat görmemize olanak sağlayacak bir format benimsenmiştir. Yine bu amaçla, bazı soruların sonuçları birleştirilerek verilmiş, bazıları ise makale kapsamı dışında tutulmuştur.¹⁵

Tablo ve grafiklerde oransal dağılımlara yer verilmiş olup, birden fazla seçeneğin işaretlenmesine imkan sağlayan sorular özelinde oransal dağılımların toplamda %100 oranını aşacak ya da altında kalacak bir dağılıma yol açtığı baştan belirtilmelidir. Ayrıca, ankette yer alan soruların bazıları için kapalı uçlu cevap seçenekleri sunulurken, bazıları ankete katılan akademisyenlerin tercihlerini yansıtacak şekilde açık uçlu bırakılmıştır. Açık uçlu cevap seçeneklerinin çeşitliliği ve bu çeşitlilik içinde örtüşen cevapların oransal değerleri göz önünde bulundurulduğunda, açık uçlu sorularda genel toplamda diğer sorulara oranla daha sık %100 oranını aşan ya da altında kalan dağılım oluşabilmektedir. Bu tür sorularda, makale kapsamında ele alınan tablo ve grafiklerle anlamlı bir bütün oluşturan açık uçlu sorulara verilen yanıtlara da çalışmada mümkün olduğunca yer verilmiştir.

Makalede ilk olarak ‘Uluslararası İlişkilerde Araştırma’ başlığı altında ankete katılan akademisyenlerin çalışma alanları, araştırmalarında yoğunlaştıkları bölgeler, benimsedikleri teorik ve epistemolojik yaklaşımlar ile kullandıkları araştırma yöntemlerine ilişkin çerçeve ortaya koyulmaktadır. İkinci bölüm Uİ alanında dünyada ve Türkiye’de etkili akademisyenler, akademik dergiler ve yayınevlerine ilişkin görüşlere odaklanırken, üçüncü bölüm Uİ alanında eğitim, istihdam ve sektörlerle ilişkilere yoğunlaşarak, bu çerçevede akademisyenlerin lisans ve yüksek lisans düzeyinde verdikleri dersler ve dersleri planlama yöntemleri ile akademik ve profesyonel kariyer için lisans ve lisanstü düzeyde en iyi olduğunu düşündükleri programları ortaya koymaktadır. Ayrıca akademisyenlerin politika yapıcılarıyla ilişkileri de bu bölümde ele alınmaktadır. Son bölüm ise, Uİ akademisyenlerinin güncel dış politika olaylarına ilişkin görüş ve tutumlarına yer vermektedir.

Uluslararası İlişkilerde Araştırma

Belirli aralıklarla ve giderek daha fazla sayıda ülkede ve kişiyle gerçekleştirilen TRIP anketleri, Uİ alanında çalışan akademisyenlerin araştırmalarına ilişkin ayrıntılı verileri; disiplinin gidişatı, öne çıkan çalışma alanları, bölgeler, teorik ve epistemolojik yaklaşımlar ile araştırma yöntemlerine yönelik belirli bir ülke veya ülke grupları özelinde karşılaştırmalı analiz yapmaya imkan tanınması bakımından disiplinin gelişiminin takibi açısından önem arz etmektedir. Bu çerçevede bu bölümde, TRIP-2018’de özellikle Uİ alanında araştırma konusuna odaklanan sorulara verilen yanıtlar ayrıntılı şekilde sunulmaktadır.

14 Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi 2018 yılı istatistiklerine göre, Türkiye’deki üniversitelerde çalışan toplam 158.097 öğretim elemanının 70.235’i (44,4’ü) kadındır. İlgili istatistiklere <https://istatistik.yok.gov.tr> adresinden erişilebilir. (Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2019) OECD verileriyle kıyaslandığında ise Türkiye’deki kadın akademisyen oranının diğer ülkelere kıyasla iyi bir seviyede olduğu görülmektedir. İlgili istatistiklere <https://data.oecd.org/rd/researchers.htm> adresinden erişilebilir. (Erişim Tarihi 5 Mayıs 2019)

15 Makale kapsamı dışında bırakılan sorular da dahil olmak üzere, tüm sorular ile cevapları içeren grafik ve tablolara <https://uidergisi.com.tr/yazilar/trip-2018-sonuclari-tablo-ve-grafikler> adresinden ulaşılabilir.

Ankete katılanlara Siyaset Bilimi içerisinde temel alt çalışma alanlarının neler olduğu sorulduğunda, Türkiye’de akademisyenlerin %44,2’si, dünyada ise %53,2’si Siyaset Bilimi içinde temel alt çalışma alanlarını *Uİ/Küresel Siyaset* olarak tanımlamaktadır (Tablo 1). Türkiye’de ve dünyada temel alt çalışma alanı olarak ilk sırada çıkan Uİ/Küresel Siyaset alt alanını, Türkiye’de %19,5’luk oranla *Alan/Bölge çalışmaları* takip ederken, dünya genelinde ikinci sırada %10,2’lik oranla *karşılaştırmalı siyaset* yer almaktadır. Türkiye’de ikinci sırada çıkan alan/bölge çalışmalarının dünya genelindeki oranı ise %8,3 olarak tespit edilmiştir.

Türkiye’den ankete katılan akademisyenlerin %9,1’i (dünya genelinde %3) temel çalışma alanlarının Uİ olduğunu, fakat çalışmalarını Siyaset Bilimi disiplini içinde yürütmediklerini belirtmiştir. Genel olarak anket sonuçları incelendiğinde, Uİ çalışmalarını Siyaset Bilimi disiplininden bağımsız yürüttüklerini söyleyenlerin oranının en yüksek olduğu ülke Türkiye’dir.

Öte yandan, dünya genelinde %7,7’lik oranla dördüncü sırada yer alan *Uluslararası Ekonomi Politik*’in Türkiye’deki oranı yalnızca %3,2’dir. Uluslararası Ekonomi Politik’i temel alt çalışma alanı olarak seçen ülke gruplarının başında sırasıyla Latin Amerika ve Karayipler (%11), Asya ve Okyanusya (%10,4) ile Batı Avrupa ve Kanada (%9,1) gelmektedir.

Tablo 1: Siyaset Biliminde temel alt çalışma alanınız hangisidir?

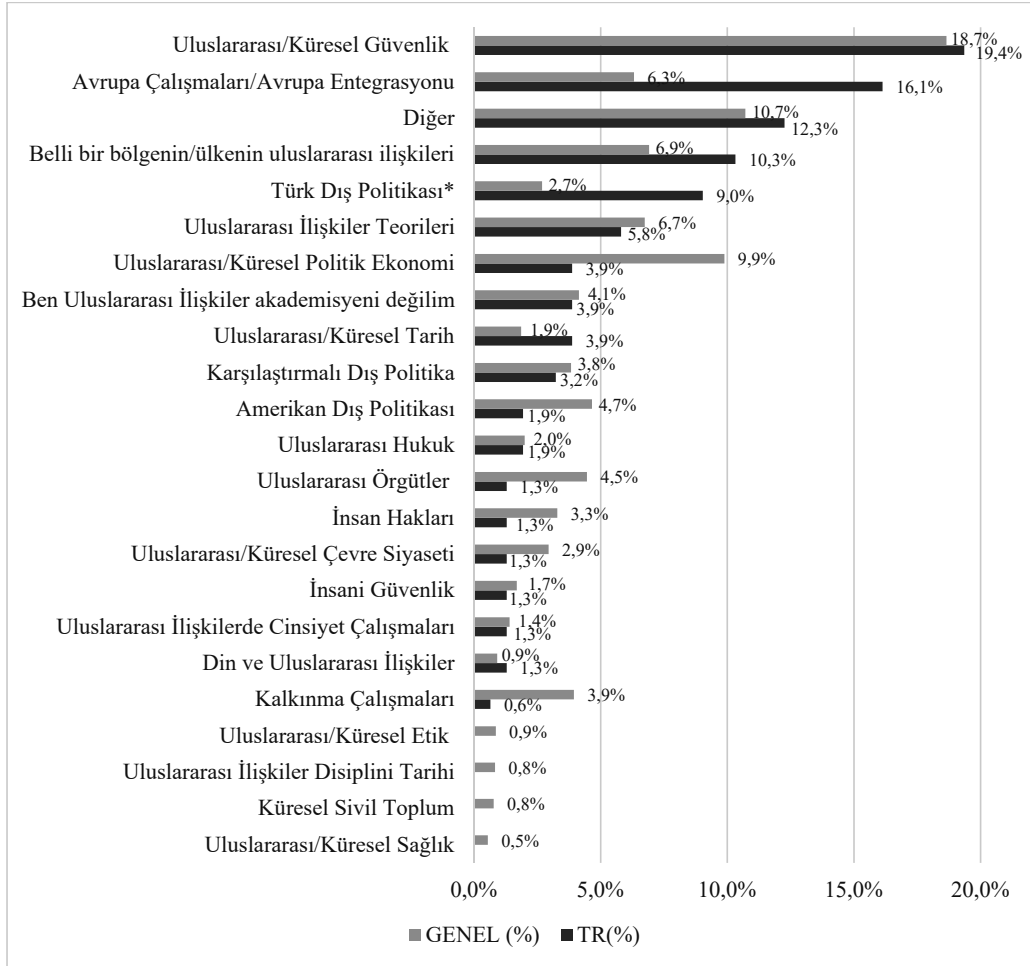
%	TÜRKİYE	GENEL
Uluslararası İlişkiler/Küresel Siyaset	44,2	53,2
Alan/Bölge Çalışmaları (<i>Avrupa Çalışmaları dahil</i>)	19,5	8,3
Uluslararası İlişkiler çalışıyorum ancak Siyaset Bilimi disiplini içerisinde değil	9,1	3
Karşılaştırmalı Siyaset	6,5	10,2
Diğer	5,2	6,4
Türkiye Siyaseti ¹⁶	3,9	1,4
Uluslararası Siyaset Sosyolojisi/Uluslararası İlişkiler Sosyolojisi	3,2	1,3
Uluslararası Ekonomi Politik	3,2	7,7
Siyaset bilimi çalışan bir akademisyen değilim	1,9	2,1
Siyaset Felsefesi/Siyaset Teorisi	1,3	2,1
Araştırma Yöntemleri	0,7	0,3
Kamu Politikası/Kamu Yönetimi	0,7	1,4
Siyaset Sosyolojisi	0,7	0,7
Kalkınma Çalışmaları	0	1,9

Buna karşılık, Türkiye’de ve dünyada ankete katılanların Uİ disiplini içinde temel araştırma alanlarının başında *Ulusal/Küresel Güvenlik* konusu gelmektedir. TRIP-2014 anketi sonuçlarında da benzer bir sonucun çıkmış olması, aradan geçen sürede disipline çalışanların önceliklerinde herhangi bir değişim yaşanmadığına işaret etmektedir. TRIP-2018 anketine dünya genelinde katılanlardan ana çalışma alanını bu yönde belirtenlerin oranı %18,7’ iken, Türkiye’de bu oran %19,4 ile genel eğilimden biraz daha yüksektir. Türkiye’den ankete katılan akademisyenlerin temel araştırma alanlarında *Ulusal/Küresel Güvenlik* alanını sırasıyla *Avrupa Çalışmaları/Avrupa Entegrasyonu* (%16,1), *belli bir bölgenin/ülkenin uluslararası ilişkileri* (%10,3) ve *Türk Dış Politikası* (%9) takip etmektedir. “Diğer” yanıtı verenlerin oranı Türkiye’den katılanlar için %12,3’le üçüncü, dünya genelinde ise %10,7 ile ikinci sırada

¹⁶ Ankete katılan tüm akademisyenler için görev yaptıkları ülkelerin ismi soru şıklarında belirtilmiştir. Bu başlık altında Türkiye’de anketi cevaplayanlara “Türkiye Siyaseti” kategorisi sunulmuştur.

çıkmasına rağmen, açık uçlu yanıtlar incelendiğinde anlamlı bir bütünlük ifade etmedikleri görülmüştür. Dünya genelinde Uluslararası/Küresel Güvenlik alanını sırasıyla, *Uluslararası/Küresel Ekonomi Politik* (%9,9), *belli bir bölgenin/ülkenin uluslararası ilişkileri* (%6,9) ve *Uluslararası İlişkiler Teorileri* (%6,7) takip etmektedir. Türkiye’den ankete katılan akademisyenlere ikinci çalışma alanlarını belirtmeleri istendiğinde ise ilk üç sırayı *Türk Dış Politikası* (%14), *belli bir bölgenin/ülkenin uluslararası ilişkilerine ilişkin çalışmalar* (%13,1) ve *Uluslararası İlişkiler Teorileri* (%12,5) almaktadır.¹⁷ Türkiye’den ankete katılanların ikincil çalışma alanları sıralaması, oranlarda farklılıklar olsa da, TRIP-2014’le örtüşmektedir.

Grafik 1: Uİ’de temel araştırma alanınız hangisidir?

TRIP-2018 genel ortalamasına bakıldığında, akademik çalışmalarında belli bir bölge üzerine çalıştığını belirten akademisyenlerin %14,1’i küresel karşılaştırmalı bölge verisi kullanırken, %11,8’inin Batı Avrupa, %10,6’sının sınır aşan aktörler/uluslararası örgütler/sivil toplum kuruluşları¹⁸ ve %9’unun

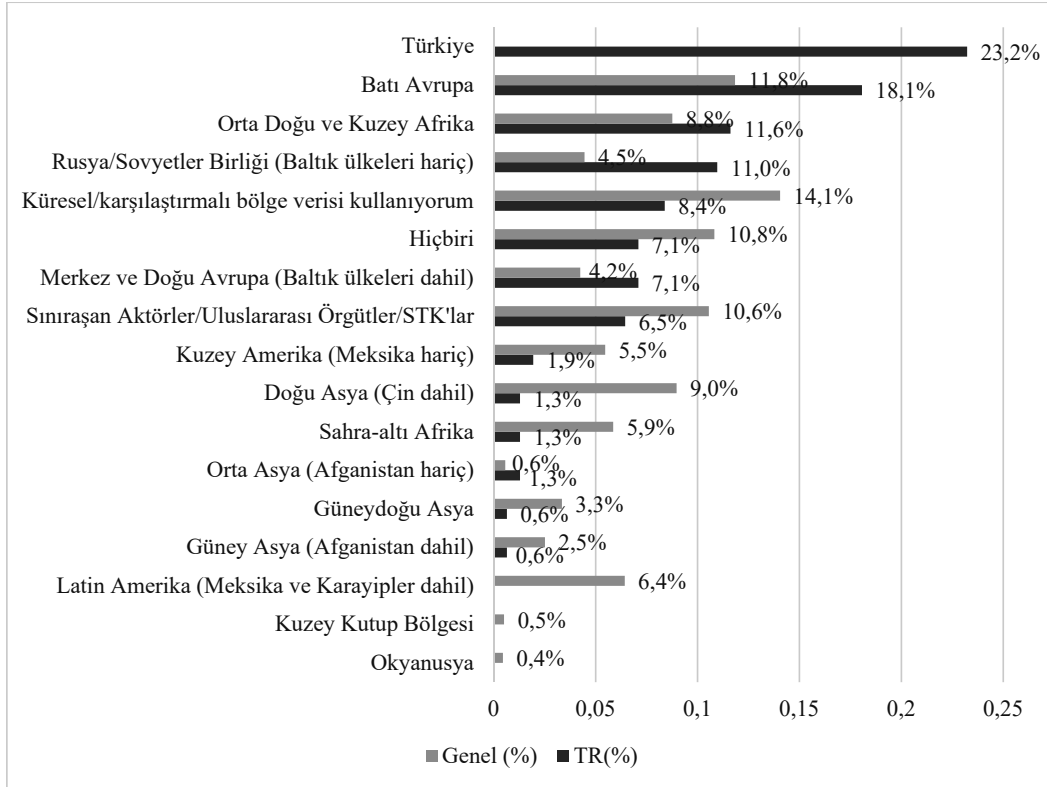
17 Dünyada en popüler ikincil araştırma alanları: Uİ Teorileri (%9,7), Ulusal/Küresel Güvenlik (%9), belli bir bölgenin/ülkenin uluslararası ilişkilerine ilişkin çalışmalar (%7,8), Uluslararası Örgütler (%7,7), Amerikan Dış Politikası (%6,8), Karşılaştırmalı Dış Politika (%6,1), Uluslararası/Küresel Ekonomi Politik (%5,6) ve Kalkınma Çalışmaları’dır (%5,2).

18 Bu soru özelinde “sınır aşan aktörler/uluslararası örgütler/sivil toplum kuruluşları” şikkının bölgeler arasında verilmemesi

da Çin dahil Doğu Asya'ya yoğunlaştıkları görülmektedir (Grafik 2). Dünya genelinde ankete katılanların %10,8'i hiçbir bölgeye odaklanmadıklarını belirten, Türkiye'de akademisyenler sırasıyla Türkiye (%23,2), Batı Avrupa (%18,1), Orta Doğu ve Kuzey Afrika (%11,6)¹⁹ ile Baltık ülkeleri hariç Rusya/Sovyetler Birliği'ne (%11) yoğunlaştıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya Türkiye'den katılan akademisyenler genel ortalamadan daha düşük bir oranda (%8,4) küresel karşılaştırmalı bölge verisi kullanırken, genel ortalamaya kıyasla en ciddi fark Doğu Asya (Çin dahil) çalışanlarda görülmektedir. Buna göre, dünya genelinde Doğu Asya (Çin dahil) çalışanların oranı %9 seviyesindeyken, Türkiye'de bu oran %1,3'tür. Daha dikkat çekici bir durum ise, Türkiye'den ankete katılan akademisyenler arasında Latin Amerika (Meksika ve Karayipler dahil) ve Kuzey Kutup Bölgesi çalıştığını belirten kimsenin yer almamasıdır. Benzer şekilde, Uluslararası/Küresel Etik, Uluslararası İlişkiler Disiplini Tarihi, Küresel Sivil Toplum ve Uluslararası/Küresel Sağlık konuları da Türkiye'den akademisyenlerin hemen hiç çalışmadıkları konular arasındadır.

Akademisyenlerin yoğunlaştıkları temel bölgelere ek olarak, ankete cevap verenlerin ikincil alan olarak ağırlıklı Batı Avrupa (%19,7), Türkiye'nin de dahil olduğu geniş Orta Doğu ve Kuzey Afrika (18,8) ile sınır aşan aktörler/uluslararası örgütler/sivil toplum kuruluşlarına (%18,6) odaklandıkları tespit edilmiştir. Türkiye'de ise ikincil bölgeler sırasıyla Türkiye (%23), Batı Avrupa (%12) ve Türkiye hariç Orta Doğu ve Kuzey Afrika (%11,7) olarak tespit edilmiştir.

Grafik 2: Araştırmalarınızda, üzerinde yoğunlaştığınız temel bölge hangisidir?

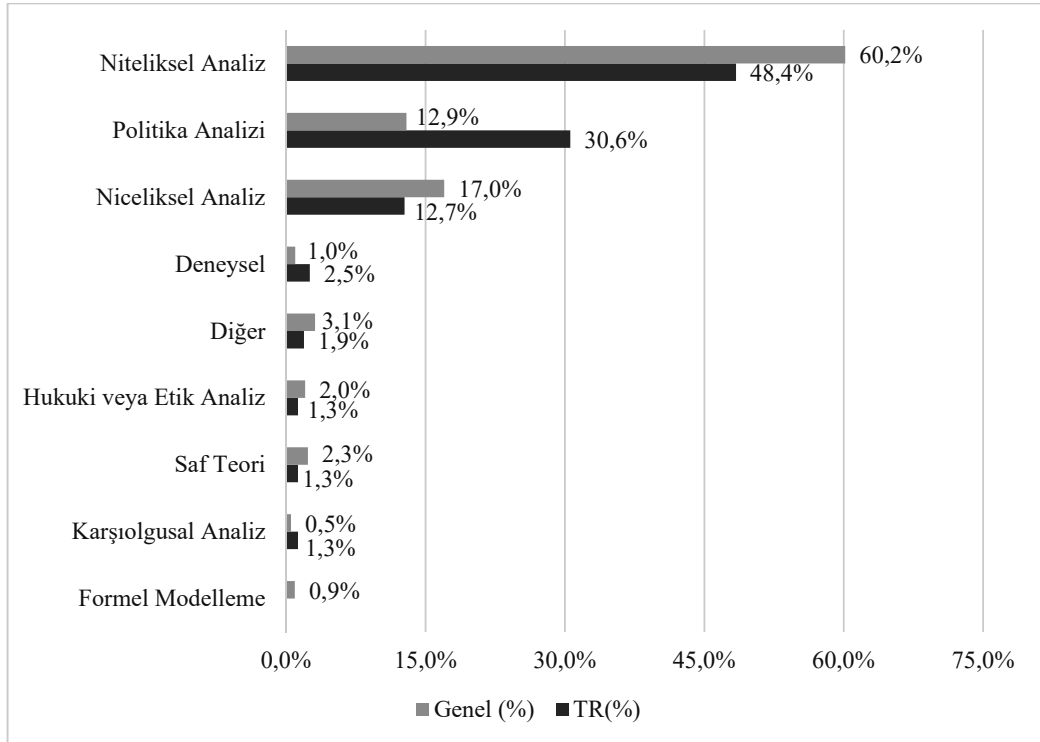
gerektiği Türkiye ekibince dile getirilmişse de dünya genelinde eğilim bu şıkın soruya dahil edilmesi yönünde olmuştur.

¹⁹ Bu, Türkiye hariç Orta Doğu ve Kuzey Afrika çalışanların oranıdır. Dünya genelindeki diğer ülke gruplarında Türkiye, "Orta Doğu ve Kuzey Afrika" bölgesine dahil edilerek akademisyenlere sorulmuştur.

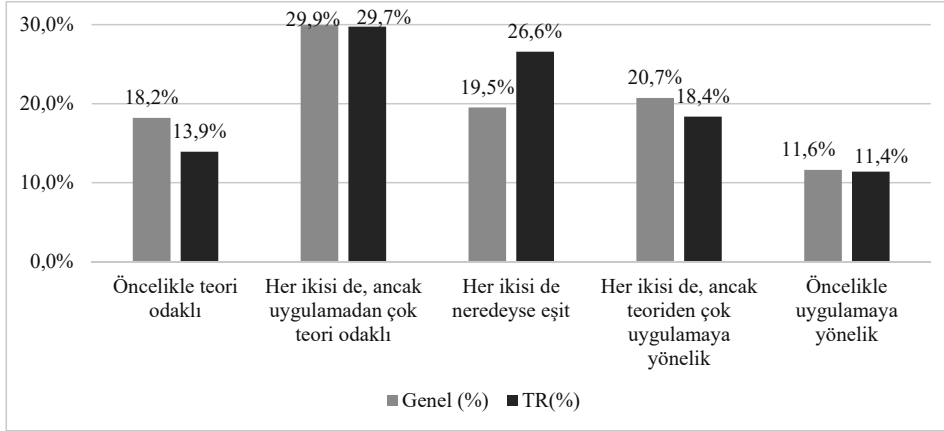
Akademisyenlerin çalışmalarında kullandıkları temel araştırma yöntemlerine gelince, TRIP-2018 genel ortalamasında *niteliksel araştırma yöntemlerinin* (%60,2) en yaygın kullanılan yöntem olduğu görülmektedir (Grafik 3). Bu eğilim TRIP-2014 anket sonuçlarıyla da örtüşmektedir. Türkiye'de de dünya ortalamasına paralel bir eğilim olduğu ve niteliksel araştırma yöntemlerini kullandığını belirtenlerin oranının %48,4 olduğu görülmektedir. Türkiye özelinde niteliksel yöntemleri, %30,6'yla *politika analizi* ve %12,7'yle *niceliksel analiz* takip etmektedir. Dünya genelinde ise niceliksel analiz %17'lik oranıyla ikinci, politika analizi de %12,9'luk oranıyla üçüncü sırada yer almaktadır. Dünya geneli ve Türkiye'de kullanılan araştırma yöntemleri arasındaki en temel farkın %17,6'lık bir farkla politika analizinde olduğu görülmektedir. Nitekim, 'Doğu Avrupa ve Eski Sovyetler Birliği' ülke grubundan (%46,7) sonra bu yöntemi en yoğun kullanan ülkenin Türkiye olduğu görülmektedir.

Anket sonuçları genel olarak incelendiğinde, niceliksel analiz yöntemlerinin en yoğun kullanıldığı ülke ABD (%26) iken, niteliksel yöntemlerin en yoğun kullanıldığı ülkeler arasında Asya ve Okyanusya (% 64,6) grubundaki ülkeler başı çekmektedir.

Grafik 3: Araştırmalarınızda öncelikle hangi yöntemleri kullanıyorsunuz?

Türkiye'de anketi cevaplayanların %43,6'sı araştırmalarında öncelikli veya ağırlıklı olarak teori odaklı çalıştığını belirtirken; öncelikli veya ağırlıklı olarak uygulamaya yönelik çalışma yaptıklarını belirtenlerin oranı %29,8 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 4). Bu oran TRIP-2014 anketiyle kıyaslandığında, teori odaklı çalışanların oranında %8'lik bir artışa, uygulamaya yönelik çalışanların oranında ise %11'lik bir düşüşe işaret etmektedir. Dünya geneliyle kıyaslandığında ise Türkiye'de teori ağırlıklı çalışanların oranı yaklaşık %5 daha düşüktür.

Grafik 4: Araştırmanız sadece teori odaklı mıdır, yoksa uygulamaya mı yöneliktir?

Tablo 2’de görüldüğü üzere, gerek Türkiye’den gerekse dünya genelinde ankete katılanların çoğunluğu çalışmalarında hem rasyonalist yaklaşımları hem de aktörlerin rasyonel olduğu varsayımına dayanmayan alternatif yaklaşımları kullandıklarını belirtmişlerdir. Ankete dünya genelinden ve Türkiye’den katılan akademisyenlerin yanıtları kıyaslandığında, Türkiye’de araştırmalarını aktörlerin rasyonel oldukları varsayımına dayandırmayanların oranının genel ortalamasının altında, rasyonel tercih yaklaşımını kullananların ise genel ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir. TRIP-2014 ve TRIP-2018 sonuçları kıyaslandığında ise tablonun oransal olarak büyük ölçüde benzer olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Aşağıdaki ifadelerden hangisi çalışmalarınızı en iyi şekilde tanımlar?²⁰

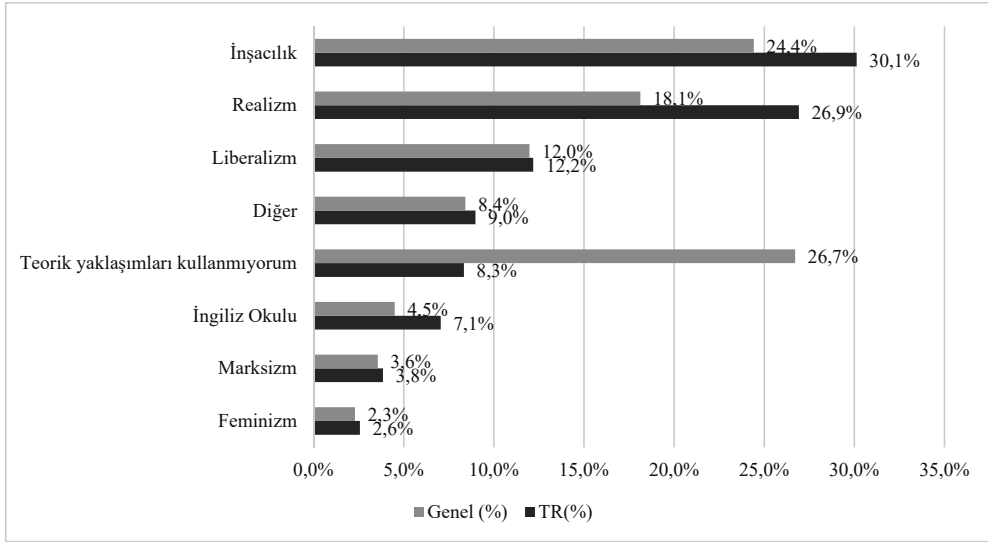
%	TÜRKİYE	GENEL
Rasyonel tercih yaklaşımı kullanıyorum.	14,0	6,7
Çalışmalarım, bazen “ılımlı rasyonel tercih” olarak adlandırılan ve genel olarak fayda-maksimizasyonu yapan aktörler varsayımına dayanan, geniş anlamda rasyonalisttir.	23,6	24,1
Çalışmalarım hem rasyonalist yaklaşımları hem de aktörlerin rasyonel olduğu varsayımına dayanmayan alternatif yaklaşımları kullanıyor.	48,4	42,7
Çalışmalarım aktörlerin rasyonel olduğu varsayımına dayanmıyor.	14,0	26,5

Ankete katılanlara çalışmalarını en iyi tanımlayan teorik çerçeve sorulduğunda, UI akademisyenlerinin kullandığı teorik yaklaşımlar arasında inşacılığın (*Constructivism*) dünya genelinde % 24,4 ve Türkiye özelinde ise %30,1 ile en yaygın kullanılan yaklaşım olduğu görülmektedir (Grafik 5). İnşacılık yaklaşımını dünya genelinde sırasıyla %18,1’le gerçekçilik (*Realism*) ve %12 ile liberalizm takip etmektedir. Bu oranlar TRIP-2014 sonuçlarıyla da örtüşmektedir. Türkiye’den ankete katılan akademisyenlerin teorik yaklaşımları dünya geneliyle uyumlu olmakla birlikte, inşacılığı teorik yaklaşım olarak benimseyenlerin oranının dünya genelinden %5,7; gerçekçiliği benimseyenlerin oranının ise %8,8 fazla olduğu görülmektedir. Dünya genelinde herhangi bir teorik yaklaşım kullanmadığını belirtenlerin oranı TRIP 2014’de %26, TRIP-2018’de %26,7 olarak tespit edilirken, dünya genelinin aksine Türkiye’den ankete katılanlar arasında çalışmalarında herhangi bir teorik yaklaşım kullanmadığını belirtenlerin oranı

20 Bu soruda ankete katılanlardan hiçbir seçenek tam olarak kendilerini ifade etmiyorsa, kendilerini ifade etmeye en yakın olan seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

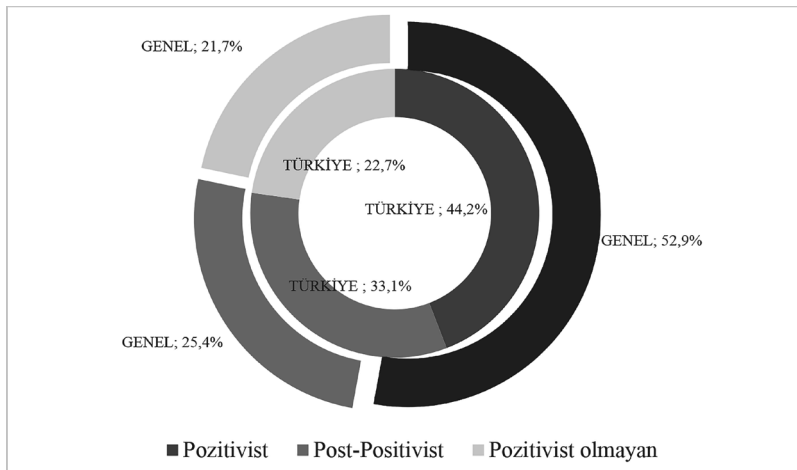
TRIP-2018’de %8,3’te kalmıştır. Dünya geneli ve Türkiye özelinde en az kullanıldığı ifade edilen teorik yaklaşımlar ise Feminizm, Marksizm ve İngiliz Okulu olmuştur.

Grafik 5: Aşağıdakilerden hangisi Uİ çalışmalarına yaklaşımınızı en iyi şekilde tanımlar?²¹

Uİ akademisyenlerinden çalışmalarını epistemolojik olarak tanımlamaları talep edildiğinde (Şekil 1) ise, dünya geneline (%52,9) uygun olarak Türkiye’de de ankete katılanlar arasında pozitivistin (%44,2) önde geldiği görülmektedir. Türkiye özelinde, post-pozitivist benimsediğini belirtenlerin oranı %33,1, pozitivist olmayan yaklaşımların benimsenme oranı ise %22,7’dir. Türkiye verilerinin bu konuda dünya geneli ile örtüştüğü gözlemlenmektedir. Pozitivist yaklaşımları en düşük seviyede benimseyen akademisyenlerin bulunduğu ülke grupları ise %38,1’lik oranlarıyla ‘Batı Avrupa ve Kanada’ ile ‘Latin Amerika ve Karayipler’ olmuştur.

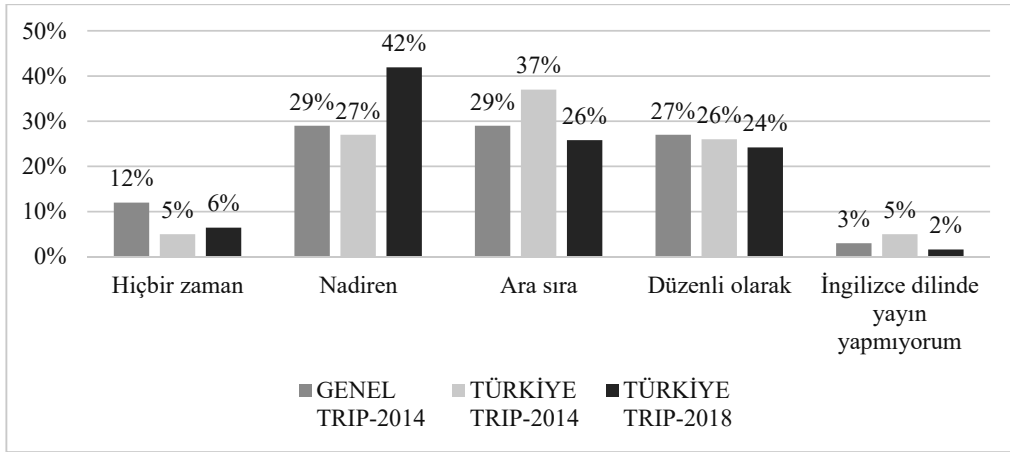
Şekil 1: Genel anlamda, çalışmalarınızı epistemolojik olarak nasıl tanımlarsınız?

21 Bu soruda ankete katılanlardan, çalışmalarının cevap seçeneklerinde sunulan yaklaşımlardan herhangi biriyle örtüşmediğini düşünüyorlarsa, diğer akademisyenlerin çalışmalarını yerleştireceği kategoriye işaretlemeleri istenmiştir.

İngilizce dışındaki dillerde yazılmış yazına ne sıklıkta atıf yapıldığının tespiti, TRIP-2018'de sadece Türkiye ekibi talep ettiği için Türkiye özelinde sorulan sorular arasında yer bulmuştur. Bu çerçevede veriyi değerlendirebilmek amacıyla TRIP-2014 ve TRIP-2018 sonuçları karşılaştırmalı olarak aşağıda verilmiştir (Grafik 6). Buna göre, düzenli olarak diğer dillerde yazılmış yazına atıf yaptığını belirten akademisyenlerin oranı 2014'de genel olarak %27 iken, Türkiye'de bu oran 2014'te %26, 2018'de %24 olarak gerçekleşmiştir. 2018 sonuçlarına bakıldığında, nadiren ve ara sıra başka dillerde yazılmış yazına atıf yaptığını belirtenlerin oranı 2014'e göre %4 artış göstermiştir. Bununla birlikte, 2014'te dünyada akademisyenlerin %12'si, Türkiye'de ise %5'i İngilizce yayın hazırlarken başka dillerde yazılmış hiç bir kaynağı kullanmadığını belirtirken, bu oran Türkiye için 2018'de %6 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 6: İngilizce bir çalışma hazırlarken diğer dillerde yazılmış yazına ne sıklıkta atıf yaparsınız?

İngilizce dışındaki dillerde yazılmış yazına nadiren/ara sıra atıf yaptığını veya hiçbir atıf yapmadığını belirtenlerin tercihlerinin altında yatan nedenler de araştırmada tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna göre, TRIP-2018'e Türkiye'den katılan akademisyenler sırasıyla dili bilmeyen okuyucu ve hakemlerin kaynakçada belirtilen yayınlara ulaşmakta zorluk yaşayacağı (%57), hakemlerin İngilizce olmayan kaynaklara daha az itibar göstereceğinden duydukları endişe (%47)²² ile farklı dilde atıf yapılması düşünülen eserin yerine her zaman ona eşdeğer ya da daha iyi seviyede İngilizce yazılmış eserler olduğunu (%45)²³ göz önünde bulundurularak tercihlerini şekillendirdikleri görülmektedir. Buna karşın, TRIP-2014 anketine katılan akademisyenlerin öncelikli tercihlerinin İngilizce dışındaki dillerde yazılmış hiçbir kaynağı kullanmadıkları ve dolayısıyla atıf yapmadıkları şeklinde gerçekleştiği görülmektedir.

22 Bu önermeyi ilk ve ikinci tercih olarak belirtenlerin toplam oranıdır.

23 Bu önermeyi ilk ve ikinci tercih olarak belirtenlerin toplam oranıdır.

Tablo 3: İngilizce kaleme aldığımız yayınlarda, İngilizce dışındaki dillerde yazılmış yazına atıf yapmanızı engelleyen nedir? (En fazla iki seçenek işaretleyiniz.)

	TERCİH	TRIP 2018		TRIP 2014		GENEL (%)	TRIP 2014	
		1	2	1	2		1	2
TÜRKİYE (%)	Kullanılan dili bilmeyen okuyucular ve hakemler kaynakçada belirtilen yayınlara ulaşmakta zorlanabilirler.	57	0	17	33	GENEL (%)	6	14
	Atıf yapacağım eserin yerine her zaman ona eşdeğer ya da daha iyi seviyede İngilizce yazılmış eserler var.	14	31	33	0		7	15
	Diğer	10	9	0	17		5	3
	Hakemlerin İngilizce olmayan kaynaklara daha az itibar göstereceğinden endişeleniyorum.	9	38	0	17		3	6
	İngilizce dışında yazılmış kaynaklara atıf yapmak hakemlerin değerlendirme sürecinde kimliğimi kısmen açığa çıkaracaktır.	6	9	0	17		1	2
	Araştırmalarımda İngilizce dışındaki dillerde yazılmış hiçbir kaynağı kullanmıyorum, bu yüzden onlardan alıntı yapamıyorum.	3	13	50	17		5	3

Türkiye özelinde, akademisyenlerin akademik yayınlar dışında alana katkılarını pekiştiren ve yeni çalışma alanları yaratma imkanı da sunan araştırma projeleri hazırlama potansiyellerinin tespit edilmesi için de çalışılmıştır. Bu kapsamda akademisyenlere son üç yıl içinde araştırma fonlarından yararlanmak için kaç araştırma projesi hazırladıkları sorusu yöneltilmiştir. Bu soruyu cevaplayanların %27’si hiç araştırma projesi hazırlamadıklarını, %23’ü 1, %15’i 2 ve yüzde 16’sı ise 3 proje hazırladıklarını belirtmişlerdir. Hazırlanan projelerin kabul oranlarına bakıldığında, bir proje hazırlayanlarda %26,9, iki proje hazırlayanlarda %17,2 ve üç proje hazırlayanlarda %9,20’lik bir kabul oranı olduğu görülmektedir.

Alanda Etkinlik

Üİ akademisyenlerinin araştırmalarına ilişkin soruların yanı sıra TRIP anketleri dünya genelinde ve ülkeler özelinde alanda en çok etkiye sahip akademisyenler, dergiler, yayınevleri ile lisans ve lisansüstü programlarının tespit edilmesine de odaklanmaktadır. Bu yıl ilk kez ankete dahil edilen ve kadın akademisyenler ile ABD-dışı ülkelerde yerleşik akademisyenlerin alandaki yetersiz temsiliyetlerinin giderilmesine yönelik akademisyen tutumlarını tespit etmeyi hedefleyen sorular, makalenin giriş kısmında bahsedilen Üİ disiplindeki merkez-çevre ilişkisinin pratikteki yansımalarını görebilmek açısından önemlidir.

Bu kısımda ilk olarak, ankete katılanlara Üİ alanında son 20 yılda en çok etkiye sahip dört kişiyi belirtmeleri istenen açık uçlu bir soru yöneltilmiştir. Burada (Tablo 4) 2014’ten 2018’e kadar dünyada en çok etkiye sahip ilk beş akademisyen arasında önemli bir değişimin olmadığı, ilk beşe sadece 2014’te sekizinci sırada yer alan Standford Üniversitesi’nden James Fearon’un dördüncü sıradan girdiği görülmektedir. Öte yandan Alexander Wendt (%30) ve Robert Keohane (%27) dünyada en etkili çalışmaları yapan ilk iki akademisyen olarak yerlerini korumuşlardır. Buna karşılık, 2014’te üçüncü sırada yer alan Kenneth Waltz, 2018’de yerini John Mearsheimer’a (%22) bırakmıştır. Türkiye’de ise ankete katılanların açık uçlu bu soruya verdikleri yanıtlardan yola çıkarak ilk üç sıralamayı Alexander Wendt (%14), Kenneth Waltz (%8) ve Robert O. Keohane’nin (%7) aldıkları, dördüncü sırayı ise %6’lık oranla Joseph S. Nye Jr., Barry Buzan ve John J. Mearsheimer’in paylaştıkları görülmektedir.

Tablo 4: Son 20 yılda çalışmalarıyla dünyada Uİ alanında en çok etkiye sahip ilk dört akademisyeni sıralayınız.²⁴

GENEL	Sıra	Akademisyen	2018	2014	2011
	1	Alexander Wendt	30	47	12
	2	Robert O. Keohane	27	32	-
	3	John J. Mearsheimer	22	24	9
	4	James Fearon	20	12	-
	5	Kenneth Waltz	16	28	-
	6	Martha Finnemore	14	8	10
	7	Joseph S. Nye Jr.	14	22	11
	8	Robert Jervis	10	-	10
	9	Stephen M. Walt	9	8	8
10	Kathryn Sikkink	8	-	-	

Bu soru Türkiye için özelleştirilerek ve yine açık uçlu şekilde sorulduğunda, ankete cevap verenlerin çoğunluğu Pınar Bilgin, Ziya Öniş, Mustafa Aydın ve Bahar Rumelili'nin çalışmalarını son yıllarda yapılan en etkili/ilgi çekici çalışmalar olarak belirtmişlerdir (Tablo 5). TRIP-2014 ve TRIP-2018 anketleri karşılaştırıldığında ilk üç sırada yer alan isimler, sıralama değişse de, aynı kalmış, buna karşılık 2014'te dördüncü sırada yer alan Fuat Keyman'ın yerine 2018'de Bahar Rumelili gelmiştir. Türkiye özelinde bu soruda, dünya genelinden farklı olarak, daha önceki anketlerle paralel olması amacıyla, soru metninde "en çok etkiye sahip kişiler" ifadesi yerine, "en etkili/ilgi çekici çalışmaları yapanlar" ifadesi kullanılmıştır. Öte yandan, dünya genelinden farklı olarak Türkiye'de en etkili/ilgi çekici çalışmaları yaptığı düşünülen akademisyenlerin kadın-erkek dağılımının dengeli olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Sizin dışınızda, Türkiye'de Uİ alanında son yıllarda en etkili/ilgi çekici çalışmaları kimlerin yaptığını düşünüyorsunuz?²⁵

AKADEMİSYEN	%	1. sıra	2. sıra	3. sıra	4. sıra
Pınar Bilgin	11	20	9	7	1
Ziya Öniş	8	9	8	5	4
Mustafa Aydın	7	8	6	5	3
Bahar Rumelili	5	2	7	8	1
Senem Aydın Düzgüç	4	5	3	3	1
Gencer Özcan	3	3	3	1	2
Faruk Yalvaç	2	3	4	1	-
Belgin San Akça	2	3	3	1	-
Fuat Keyman	2	-	4	2	1
İlhan Uzgel	2	3	-	-	4

24 Tablodaki yüzdeler belli bir akademisyenin en çok etkiye sahip dört akademisyenden biri olduğunu belirterek cevaplayanların, bu soruda en az bir akademisyenin ismini belirtenlerin toplam sayısına oranını göstermektedir. Tabloda sadece ilk 10 akademisyen gösterilmiştir.

25 Tablo'da belli bir akademisyenin en etkili/ilgi çekici çalışmaları yapan dört akademisyenden biri olduğunu belirterek cevaplayanların, en az bir akademisyenin ismini belirtenlerin toplam sayısına oranı ile akademisyenlerin 1, 2, 3 ve 4. sıralarda tercih edilme oranları gösterilmektedir.

Türkiye özelinde, “en etkili/ilgi çekici çalışmaları yapanlar” dışında, yine açık uçlu ek bir soru ile Türkiye’de “Uİ alanının gelişimine en çok katkı sağlayan” akademisyenlerle ilgili algının ölçülmesine de çalışılmıştır. Bu soruya verilen cevaplarda sıralama Mustafa Aydın (%16), Faruk Sönmezoğlu (%8), Pınar Bilgin (%8) ve Baskın Oran (%7) şeklinde gerçekleşmiştir (Tablo 6). Her iki sorunun ayrıntılı yanıtlarına bakıldığında, tablo 5 için belirtilen toplam 113 ve tablo 6 için belirtilen toplam 68 akademisyen arasında İstanbul ve Ankara’da görev yapanların (toplam 146 kişi) ağırlıklı olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, her iki listede de adı geçen 47 kişiden 38’inin İstanbul’daki üniversitelerde görev yapan akademisyenler olması dikkat çekicidir.

Tablo 6: Sizin dışınızda, Türkiye’de Uİ alanının gelişimine en çok katkıda bulunan dört akademisyeni sıralayınız²⁶

AKADEMİSYEN	%	1. sıra	2. sıra	3. sıra	4. sıra
Mustafa Aydın	16	25	9	10	11
Faruk Sönmezoğlu	8	11	5	9	4
Pınar Bilgin	8	8	8	6	7
Baskın Oran	7	2	9	5	7
Ziya Öniş	6	7	7	3	3
Ali Karaosmanoğlu	5	6	4	4	5
Fuat Keyman	3	-	7	3	2
Atila Eralp	3	3	1	4	3
İlter Turan	3	5	3	2	1
Meltem Müftüler Baç	3	1	4	1	3

Geçtiğimiz senelerde dünya çapında sorulmasına rağmen, bu yıl sadece Türkiye özelinde sorulan ve akademisyenlerin dergilerde yayımlanan makalelerin kalitesini değerlendirme kriterlerini tespit etmeyi amaçlayan soruya verilen cevaplar TRIP-2014 sonuçlarıyla karşılaştırmalı olarak Tablo 7’de sunulmuştur. Buna göre, Sosyal Bilimler Atıf Endeksi (*Social Sciences Citation Index – SSCI*) Türkiye’den ankete katılan akademisyenlerin 2018’de en çok başvurduğu kriter olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye verilerine göre, akademisyenlerin SSCI dergilerde yayımlanan makaleleri diğerlerine oranla daha değerli bulduğu (%44) ve yayınları temelde SSCI etki skorlarına göre (%17) değerlendirdikleri görülmektedir. Buna karşın, hakemli bilimsel dergilerde yayımlanan yayınların tümünün eşit sayılması gerektiğini düşünenlerin oranı %24’tür. Türkiye’nin değerlendirme kriterlerinde dünyada ankete katılan akademisyenlerden bir miktar farklılaştığı TRIP-2014 sonuçlarında ortaya koyulmuştur. Buna göre, 2014’de “tüm dünyada ankete katılan akademisyenlerden hakemli dergilerde yayımlanan eserlerin tümünün eşit sayılabileceği görüşünü savunanlar %38 oranıyla başı çekmektedir.”²⁷

26 Tablo’da belli bir akademisyenin en çok katkıda bulunan dört akademisyenden biri olduğunu belirterek cevaplayanların, en az bir akademisyenin ismini belirtenlerin toplam sayısına oranı ile akademisyenlerin 1, 2, 3 ve 4. sıralarda tercih edilme oranları gösterilmektedir.

27 Aydın et al., “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Akademisyenleri ve Alana Yönelik Yaklaşımları Üzerine Bir İnceleme”, s. 22.

Tablo 7: Dergi makalelerinin kalitesini değerlendirirken bir endeks veya derecelendirme sistemi kullanıyor musunuz?

	TERCİH	TRIP	TRIP	GENEL (%)	TRIP
		2018	2014		2014
TÜRKİYE (%)		%	%		%
	Evet, Sosyal Bilimler Atıf Endeksinde (SSCI) listelenen dergilerde yayımlanan makaleleri SSCI olmayan dergilerde yayımlanan makalelere kıyasla daha değerli buluyorum.	44	44		22
	Evet, yayınları SSCI etki skorlarına göre değerlendiriyorum.	17	13		16
	Evet, kendime ait bir sıralama ya da puanlama sistemi kullanıyorum.	14	20		33
	Evet, başka bir endeks ya da sistem kullanıyorum (lütfen ismini belirtiniz):	1	2		4
	Hayır, ben bir akademisyenin araştırma sonuçlarının kalitesini değerlendirdiğimde, hakemli bilimsel dergilerde yapılan yayınların tümü eşit sayılır.	24	29		38

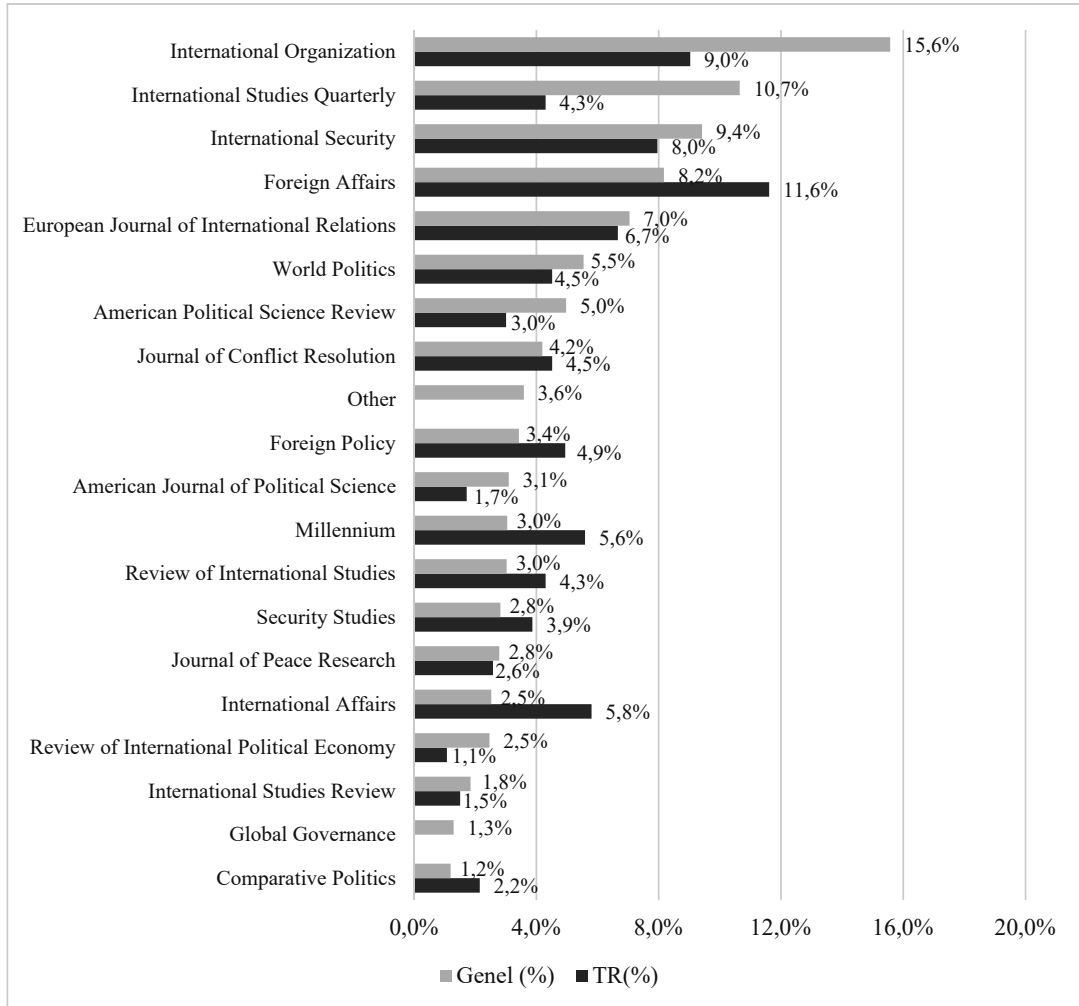
Dünya genelinde ankete katılanlardan UI hakkındaki düşünce biçimlerini en çok etkileyen makalelerin yayımlandığı dört dergiyi sıralamaları talep edildiğinde, Grafik 8'de de görüleceği üzere,²⁸ *International Organization* (%15,6), *International Studies Quarterly* (%10,7), *International Security* (%9,4) ve *Foreign Affairs* (%8,2) dergilerinin öne çıktığı görülmektedir. Türkiye özelinde ise sıralama *Foreign Affairs* (%11,6), *International Organization* (%9), *International Security* (%8) ve *European Journal of International Relations* (%6,7) şeklinde gerçekleşmiştir. Türkiye sıralaması TRIP-2014'te de aynı şekilde gerçekleşmiştir.

Akademisyenlere uluslararası ilişkiler hakkındaki düşünce biçimlerini en çok etkileyen kitapları yayımlayan yayınevleri sorulduğunda, dünya genelinde ilk üç sırayı *Cambridge University Press*, *Oxford University Press* ve *Routledge* yayınevi almıştır. Türkiye'de ise ilk sırada yer alan yayınevi değişmezken, ikinci ve üçüncü sıradakilerin yer değiştirdiği görülmektedir. TRIP-2014'le kıyaslandığında, *Oxford University Press*'in Türkiye'de ve diğer ülkelerde anketi cevaplayanlar arasında ilk sıradaki yerini TRIP-2018'de *Cambridge University Press*'e bıraktığı görülmektedir. 2014 ve 2018 sonuçlarına da yansıdığı üzere, üniversite yayınevleri ticari yayınevlerine göre akademisyenlerin düşünce sistematiği üzerinde daha etkili eserler yayımlamaktadırlar.²⁹

28 Bu grafikte Türkiye'de yayımlanan hakemli dergiler gösterilmemiştir. Türkiye'de yayımlanan hakemli akademik yayınlara ilişkin ayrı bir soru mevcuttur.

29 Aydın et al., "Türkiye'de Uluslararası İlişkiler Akademisyenleri ve Alana Yönelik Yaklaşımları Üzerine Bir İnceleme", s. 24.

Grafik 7: Uİ akademisyenlerinin uluslararası ilişkiler hakkındaki düşünce biçimini en çok etkileyen makalelerin yayımlandığı dört dergiyi öncelik sırasına göre belirtiniz.³⁰

Türkiye'de yayımlanmakta olan süreli yayınlara bakıldığında ise, *Uluslararası İlişkiler* (%24), *Insight Turkey* (%13), *Perceptions* (%11) ve *New Perspectives on Turkey* (%9) dergileri ankete katılan akademisyenlerce en etkili dergiler olarak tespit edilmiştir (Tablo 8). TRIP-2014 sonuçlarıyla karşılaştırıldığında, *Uluslararası İlişkiler*'in en etkili dergi olarak 2018'de de birinci sıradaki yerini koruduğu görülmektedir. Buna karşın, 2014'te ikinci sırada yer alan *Perceptions* bir sıra gerileyerek üçüncülüğe düşerken, 2014'te üçüncü sırada yer alan *Insight Turkey* bir basamak ilerleyerek ikinci sıraya yükselmiştir.

30 Bu grafik dünya genel sıralamasında akademisyenlerin belirttikleri ilk 20 dergiyi kapsamakta olup, sıralamada %1'in altında kalan dergiler listeye dahil edilmemiştir.

Tablo 8: Aşağıdaki ulusal süreli yayınlardan Türkiye’deki Uİ akademisyenlerinin çalışmaları üzerinde en etkili olduğunu düşündüğünüz 4 tanesini sıralayınız.³¹

DERGİLER	TRIP 2018	TRIP 2014
	%	%
Uluslararası İlişkiler	24	24
Insight Turkey	13	12
Perceptions (Journal of International Affairs)	11	13
New Perspectives on Turkey	9	7
All Azimuth	7	2
Ankara Üniversitesi SBF Dergisi	7	--
Turkish Policy Quarterly	6	6
Dış Politika/Foreign Policy	3	4
Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi	3	2
Mülkiye Dergisi	3	--

Alanda yetersiz temsil imkanı bulunduğu düşünülen kadın akademisyenler ile ABD dışında yerleşik akademisyenlerin cinsiyet, ırk, uyruk ve üniversitelerinin bulunduğu yerlerden bağımsız olarak entelektüel kabul görmelerini arzulayan ve hakem/yazarlarından bu şekilde “görmezden gelinen” yazarlara/yazına çalışmalarında/atıflarında özel önem vermelerini talep eden dergi editörleri olduğuna dair bilgilerden yola çıkarak, TRIP-2018 soru setine konuyla ilgili iki soru eklenmiştir. Bu çerçevede, Türkiye’de ve dünyada ankete katılan akademisyenlerin dergi editörlerinden bu konularda gelebilecek taleplerle ilgili düşünceleri ve bunların tutumlarına etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır.

İlk olarak, Uİ alanında makale atıfları, lisansüstü ders izlenceleri ile kadrolu ve kadroya geçme ihtimali bulunan akademisyen oranlarından yola çıkarak, kadın akademisyenlerin yetersiz temsil edilmeleri olasılığına dikkat çeken ve akademisyenlerin cinsiyetlerinden bağımsız uygun entelektüel kabul görmelerini arzuladıklarını ifade eden dergiler bulunduğu belirtilerek, akademisyenlerin bazı dergi editörlerinin “görmezden gelinen” yazar ve yazına atıf yapmaya özel önem verilmesi politikalarını onaylayıp onaylamadıkları ve bunun tutumlarını nasıl etkilediği sorulmuştur. Buna göre, Türkiye (%63,5) ve dünya genelinde (%63,2) ankete katılan akademisyenlerin önemli bir çoğunluğu “pozitif ayrımcı” atıf politikasını onayladıklarını belirtmişlerdir. Değerlendirme sürecinde cinsiyete dair dergi editöründen bu yönde bir hatırlatma gelmesi halinde ise, dünya genelinde akademisyenlerin %37,4’ü bunun tutumlarını değiştirerek daha fazla kadına atıf yapmalarına neden olacağını, %29,3’ü ise bunun tutumlarında herhangi bir değişikliğe neden olmayacağını belirtmiştir. Türkiye’den ankete katılanlar arasında, ‘tutumunda herhangi bir etkisi olmayacağını belirtenlerin’ oranı %40,3 ile dünya genelinden daha yüksekken, ‘tutumunu olumlu yönde değiştirip daha fazla kadın akademisyene atıf yapacağını’ belirtenlerin oranı %26,6 ile dünya genelinden daha düşüktür. Bu sonuçlarda Türkiye’den ankete katılan kadın akademisyen oranının dünya ortalamasının üzerinde olmasının etkisi olduğu düşünülebilir.

Benzer sorular ABD dışında yerleşik akademisyenlerle ilişkilendirilerek sorulduğunda ise, akademisyenlerin dünya genelinde %64,4’ü, Türkiye’de ise %74,5’i dergi editörlerinin görmezden gelinen ABD dışında yerleşik akademisyenlere ve yazına atıf yapılarak özel önem verilmesi yönündeki politikalarını onayladığını ifade etmiştir. Değerlendirme sürecinde dergi editörlerinden bu yönde bir

31 Bu soruya ilişkin yüzdeler dergilerin sıralama kısıtı olmaksızın tüm yanıtların toplamı içerisindeki pay dağılımını göstermektedir. Yüzelere dergilerin toplamda kaç kez anıldığının tespitiyle ulaşılmıştır.

hatırlatma gelmesi halinde akademisyenlerin dünyada %36,6’sı, Türkiye’de ise %29,4’u bunun tutumlarını değiştireceğini ve daha çok ABD dışında yerleşik akademisyene atıf yapacaklarını belirtmişlerdir.

Alanda Eğitim, İstihdam ve Sektörlerle İlişkiler

Uİ akademisyenlerinin araştırmalarında yoğunlaştıkları diller, kullandıkları araştırma yöntemleri, benimsedikleri teorik ve epistemolojik yaklaşımlar ile alanda etkili isimler, dergiler ve yayınevlerine dair görüşlerinin yanı sıra, Uİ alanında eğitim, istihdam ve sektörlerle ilişkilere yönelik fikirleri de TRIP-2018 projesi kapsamında araştırılmıştır. Bu çerçevede, ankete katılım sağlayan akademisyenlerin lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde profesyonel ve akademik kariyer yapmak için en iyi olduğunu düşündükleri programlar da anket kapsamında sorulmuştur. TRIP-2018’de yüksek lisans ve doktora seviyelerinde dünyadaki en iyi üniversiteler sıralamasına bakıldığında ilk 25’in ABD ve İngiltere’deki üniversitelerden oluştuğu görülmektedir. Uİ alanında kariyer yapmak isteyen bir öğrenci için dünyadaki en iyi 5 doktora programına sahip üniversiteler sırasıyla Harvard Üniversitesi (%16), Princeton Üniversitesi (%14), Standford Üniversitesi (%13), Columbia Üniversitesi (%9), Chicago Üniversitesi (%6) ve Yale Üniversitesi (%6) şeklinde belirlenmiştir. Buna karşılık, Türkiye’den ankete katılanlara göre ilk 5 üniversite sıralamasına İngiltere’den iki üniversite girebilmiş ve liste Harvard Üniversitesi (%17), Princeton Üniversitesi (%12), Oxford Üniversitesi (%12), Cambridge Üniversitesi (%11), Columbia Üniversitesi (%9) ve Standford Üniversitesi (%8) şeklinde oluşmuştur.

Benzer sorular Türkiye’de Uİ alanında eğitim veren üniversitelere ilişkin sorulduğunda, ankete katılanlara göre akademik kariyer yapmak isteyen bir öğrenci için en iyi doktora programının olduğu üniversite, 2007, 2009, 2011 ve 2014’te olduğu gibi, yine Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) olarak ifade edilmiştir. ODTÜ’yü sırasıyla Bilkent, Koç, Boğaziçi ve Sabancı üniversiteleri takip etmektedir (Tablo 9). Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere, sıralamada ilk 10’a giren üniversitelerin tamamı İstanbul ve Ankara’da yer alırken; devlet ve vakıf üniversiteleri arasında dengeli bir dağılım mevcuttur.

Tablo 9: Uluslararası İlişkiler alanında akademik kariyer yapmak isteyen bir öğrenci için Türkiye’deki en iyi 5 doktora programı hangileridir?³²

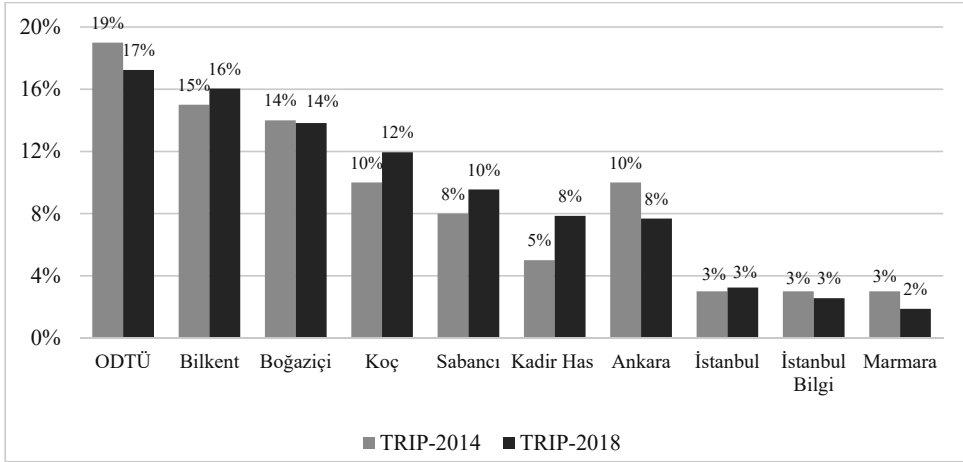
ÜNİVERSİTE	%	1	2	3	4	5
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	17	27	17	17	10	6
Bilkent Üniversitesi	16	22	22	13	9	8
Koç Üniversitesi	14	19	19	16	7	4
Boğaziçi Üniversitesi	12	12	13	9	6	12
Sabancı Üniversitesi	11	7	8	11	18	4
Ankara Üniversitesi	8	4	4	7	10	11
Kadir Has Üniversitesi	7	3	4	6	7	13
İstanbul Üniversitesi	4	-	3	2	5	6
Marmara Üniversitesi	3	-	1	3	5	4
İstanbul Bilgi Üniversitesi	2	-	1	4	1	4

Türkiye’de en iyi doktora programları için ortaya çıkan ilk 5, üçüncü ve dördüncü sıradaki üniversitelerin yerleri farklı olmakla birlikte, lisans düzeyinde Uİ alanında eğitim veren en iyi

32 Bu soruya ilişkin ortalamalar, üniversitelerin sıralama kısıtı olmaksızın genel ortalama içindeki dağılımına işaret etmektedir. Bu oranlara üniversitelerin kaçınıcı sırada ve kaç kez anıldığına bakılmaksızın, toplamda kaç kez anıldığının tespitiyle ulaşılmıştır.

üniversiteler için de geçerlidir. Aşağıda yer alan grafikten de görüleceği üzere, Türkiye’de anketi cevaplayan akademisyenlerin algıları çerçevesinde üniversitelerin aldıkları paylara bakıldığında, TRIP-2014 ve TRIP-2018 sıralamalarının ilk 10 üniversite değişmemiştir.³³ Benzer şekilde lisans ve doktora düzeylerinde tespit edilen en iyi üniversiteler listeleri üst üste oturmaktadır.

Grafik 8: Uİ okumak isteyen lisans öğrencileri için Türkiye’deki en iyi 5 üniversite hangileridir?³⁴

Akademik kariyerin yanı sıra anket katılımcılarına devlette (örn. Dışişleri Bakanlığı vb.) kariyer yapmak isteyen bir öğrenci için dünyadaki en iyi 5 yüksek lisans programına dair fikirleri de sorulmuştur. TRIP-2014’te hem Türkiye hem de dünya genel ortalamasında Harvard Üniversitesi birinci sıradayken, TRIP-2018’de genel ortalama birinciliğe Georgetown Üniversitesi yükselmiştir. Türkiye sıralamasında ise Harvard Üniversitesi birinci sıradaki yerini korumuştur. Anket sonuçlarına göre dış politika alanında kariyer yapmak isteyen bir öğrenci için genel sıralama Georgetown (%15), Harvard (%12), Johns Hopkins (%12), Princeton (%9), Columbia (%9), Tufts (%8) ve George Washington (%7) üniversiteleri şeklinde gerçekleşmiştir. Türkiye sıralamasında ise Harvard Üniversitesi’ni (%17), London School of Economics (%14), Oxford (%12), Columbia (%10) ve Georgetown (%9) üniversiteleri takip etmiştir. TRIP-2014 sonuçlarının analizinde ortaya koyulduğu üzere, Türkiye’de İngiltere üniversitelerine yönelik beğeni genel ortalamadan farklılaşmaktadır.³⁵

Geçtiğimiz yıllarda Türkiye ve dünya çapında ankete katılan akademisyenlerin lisans düzeyinde “Uİ’ye Giriş” derslerinin içeriklerini “hem Uİ disiplini hem de güncel dış politika ve uluslararası konular hakkında bilgilendirme” amacı çerçevesinde tasarladıkları tespitinden yola çıkarak, bu yıl da akademisyenlere benzer bir soru yöneltilmiştir. Tablo 10’da görüleceği üzere, lisans düzeyinde Uİ dersleri veren akademisyenlerin dünya genelinde %38,5’i derslerini öğrencilerin ‘daha çok’ ya da ‘öncelikli’ olarak dış politika ve uluslararası konular hakkında bilgi edinmelerini sağlamak üzere tasarladıklarını belirtirken, %35,7’si öğrencilere ‘daha çok’ veya ‘öncelikli’ olarak Uİ akademik disiplinini

33 Bu soru anketin düzenlendiği ülkelere göre farklılaştırılarak (*country specific question*) sorulmuştur. Bu nedenle Grafik 10’da yer alan veriler sadece Türkiye’den ankete katılan akademisyenlerin cevaplarını içermektedir.

34 Bu soruya ilişkin yüzdeler üniversitelerin sıralama kısıtı olmaksızın tüm yanıtların toplamı içerisindeki pay dağılımını göstermektedir. Diğer bir deyişle, bu yüzdelerle üniversitelerin kaçınıcı sırada kaç kez anıldığına bakılmaksızın toplamda kaç kez anıldığı tespit edilmiştir.

35 Aydın et al., “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Akademisyenleri ve Alana Yönelik Yaklaşımları Üzerine Bir İnceleme”, s. 26.

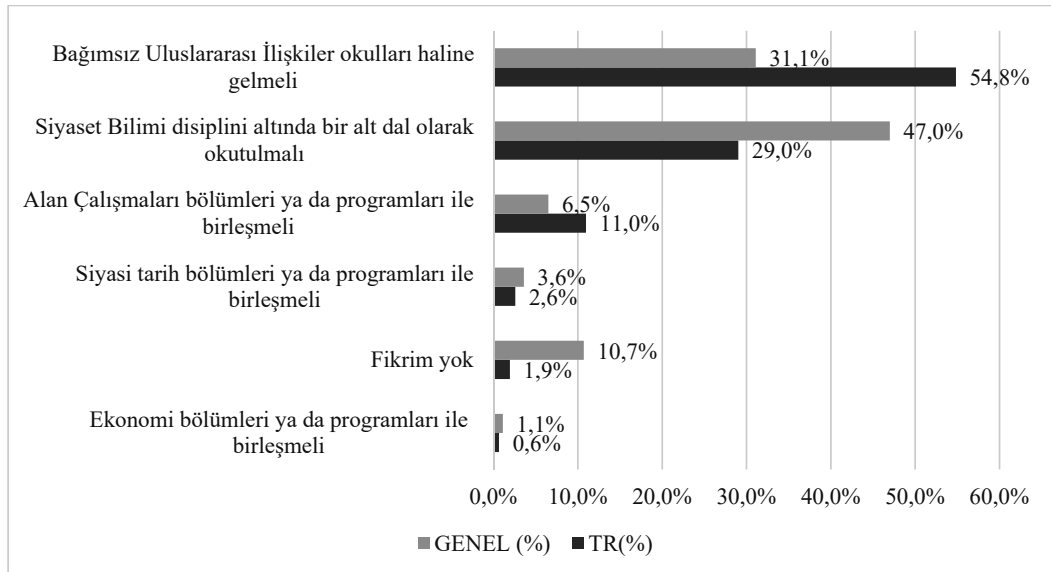
tanıtmak üzere tasarladıklarını ifade etmişlerdir. Dünya genelindeki eğilime yakın sayılabilecek ölçüde Türkiye’den ankete katılan akademisyenlerin %41,9’unun da ders tasarımlarında öğrencilerin dış politika ve uluslararası konular hakkında bilgi edinmelerine ağırlık verdikleri görülmektedir. Türkiye’den ankete katılan akademisyenler arasında ders tasarımlarında disiplini tanıtmaya öncelik verenlerin oranı ise TRIP-2014’te yaklaşık %40 seviyesindeyken, TRIP-2018’de %35,3’e gerilemiştir.

Tablo 10: Lisans düzeyinde verdiğiniz Uİ ders(ler)i, öğrencilere daha çok Uİ disiplinini tanıtmak için mi, yoksa dış politika ve uluslararası konular hakkında bilgi sahibi olmaları için mi tasarlandı?

(%)	TÜRKİYE	GENEL
Uİ disiplinini tanıtmak için	9,2	8,8
Her ikisi de, fakat öncelikle öğrencilere Uİ disiplinini tanıtmak için	26,1	26,9
Her ikisi de yaklaşık eşit şekilde	22,9	25,8
Her ikisi de, fakat öncelikle dış politika ve uluslararası konular hakkında bilgi sahibi olmaları için	30,1	28,5
Dış politika ve uluslararası konular hakkında bilgi sahibi olmaları için	11,8	10

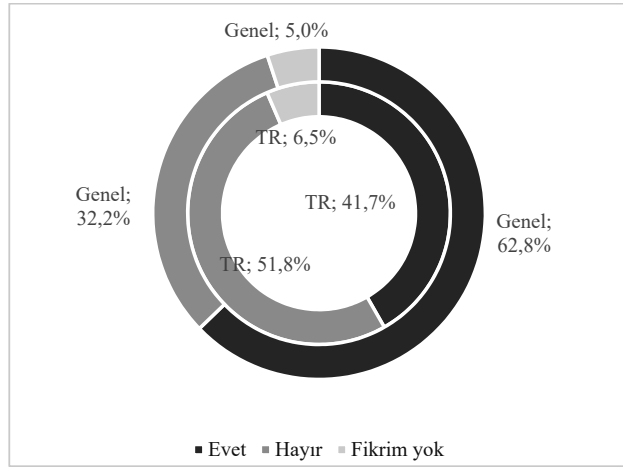
Doktora düzeyindeki Uİ programlarının varlığına ilişkin Türkiye ve dünya genelinde ankete katılanlar arasında farklı yaklaşımlar mevcuttur (Grafik 9). Dünyada anketi cevaplayan akademisyenlerin %47’si doktora düzeyindeki Uİ programlarının Siyaset Bilimi’nin alt alanı olarak okutulması gerektiğini düşünürken, Türkiye’de bu görüşe katılanların oranı %29’dur. Bu görüşün en yaygın olduğu ülke gruplarının sırasıyla ABD (%58,1), Batı Avrupa ve Kanada (%43,7) ile Asya ve Okyanusya (%42,7) olduğu görülmektedir. Uİ programlarının bağımsız bir disiplin olarak varlığını sürdürmesi gerektiğini düşünenlerin oranı dünyada %31,1 seviyesindeyken, Türkiye’de bu oran %54,8’dir. Bu bağlamda Türkiye, doktora düzeyinde yürütülen Uİ programlarının bağımsız statülerinin korunması gerektiğini düşünen akademisyenlerin çoğunlukta olduğu ülkelerde başı çekmektedir. Bu görüşü savunanların en düşük olduğu ülkelerin başında ise %21,3’lük oranla ABD gelmektedir.

Grafik 9: Doktora düzeyinde Uİ programları

Anketi cevaplayanlara, son 5 yıl içinde gerçekleşen önemli bir küresel gelişmenin ardından araştırmalarını politika yapıcılara daha uygun hale getirip getirmedikleri sorulduğunda, dünya genelinde ankete katılanların %62,8'inin bu yönde çalıştıklarını belirtmiştir (Grafik 10). Türkiye'de ise genel ortalamanın aksine akademisyenlerin sadece %41,7'si bu yönde adım attığını belirtirken, %51,8'i bu konuda bir girişimi olmadığını belirtmiştir. TRIP-2014 analizinde de ortaya koyulduğu üzere, bu veriler akademik çalışmaların uygulamaya yönelik sonuçlarını belirlemeye imkan sağlamasa da, Uİ akademisyenlerinin dış politika pratiklerini yönlendirme ve etkilemeye yönelik çabaları konusunda aydınlatıcıdır.³⁶

Grafik 10: Son 5 yılda, herhangi bir önemli küresel olay ardından araştırmanızı politika yapıcılara daha uygun hale getirmeye çalıştınız mı?

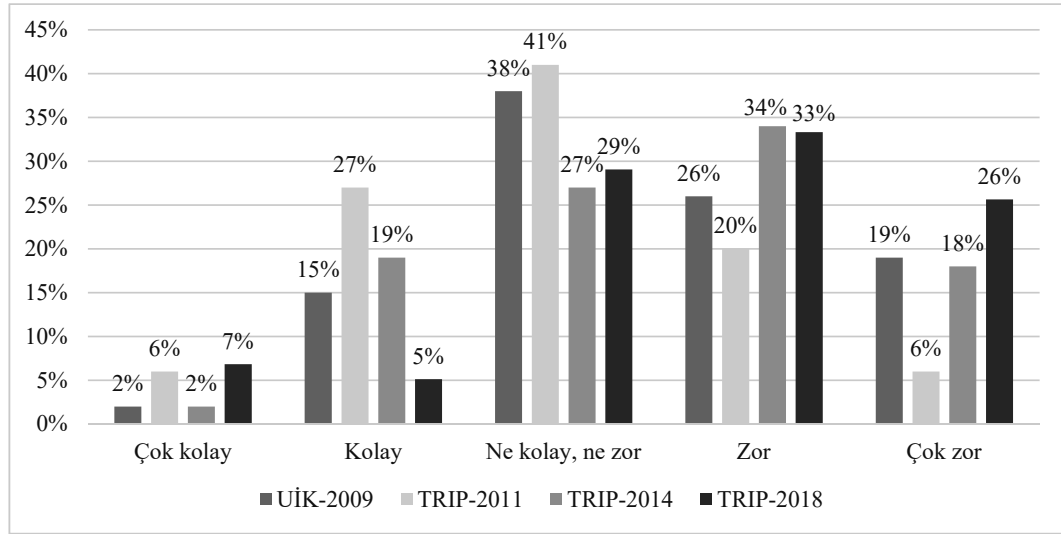

Uİ akademisyenlerinin önemli bir çoğunluğu, her ne kadar araştırmalarını politika yapıcılara uygun hale getirmeye çalıştığını ifade etse de, akademisyenlerin sektörlerle ilişkisi ve bilgi üretim süreçlerini etkilemeye yönelik çalışmalarının düzeyi, bu bağlantının yeterince güçlü olmadığını ortaya koymaktadır. Nitekim, ankete katılanlara son iki yılda herhangi bir konuda ücret karşılığında ya da ücretsiz danışmanlık hizmeti sunup sunmadıkları sorulduğunda, Türkiye'den katılanlar arasında ücretli/ücretsiz olarak düşünce kuruluşları, STK'lar ve hükümet için danışmanlık yapanların/ çalışanların oranı sırasıyla %19, %18 ve %8 iken, dünyada bu oranlar %11, %9 ve %9'dur.

TRIP-2014'de kadro alma veya performans kriterlerine ilişkin kapsamlı sorular olmasına rağmen, TRIP-2018'de her alandaki soru sayısının fazlalığı nedeniyle, genel ankette kadro ve performansa yönelik sorular kapsam dışı bırakılmıştır. Türkiye özelinde ise kadro bulmanın zorluğunu tespit etmeye yönelik soru akademisyenlere yöneltilmiştir. Bu çerçevede, Türkiye'de alanlarında kadro bulmanın zor veya çok zor olduğunu düşünen akademisyenlerin oranı %59'a yükselirken; kadro bulmanın kolay veya çok kolay olduğunu düşünenlerin oranı %12'ye düşmüştür. Grafik 11'de yer alan veriler ışığında, Türkiye'deki Uİ akademisyenleri arasında 2011'den bu yana akademik iş pazarındaki rekabetin giderek arttığı ve iş bulmanın zorlaştığı algısının yerleştiği görülmektedir. 2011-2018 döneminde Türkiye'de açılan üniversite sayısı ve paralelinde artan Uİ bölümlerine rağmen alanda iş bulmanın zorlaştığı algısının yerleşmiş olması düşündürücüdür.

³⁶ Ibid., s. 28.

Grafik 11: Halen aktif olarak iş aramanız durumunda, sizin için Türkiye’de Uİ disiplininde akademik kadro bulmanın ne kadar kolay/zor olacağını düşünüyorsunuz?

Akademisyenlerin Dış Politika Yönelimleri

Geçtiğimiz yılların aksine, TRIP-2018’de dış politikaya dair soru sayısı artırılmış ve daha çok ankete en yoğun katılımın sağlandığı ülke olan ABD’yi (ve bu kapsamda büyük ölçüde uluslararası politikayı) ilgilendiren konularda akademisyenlerin görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

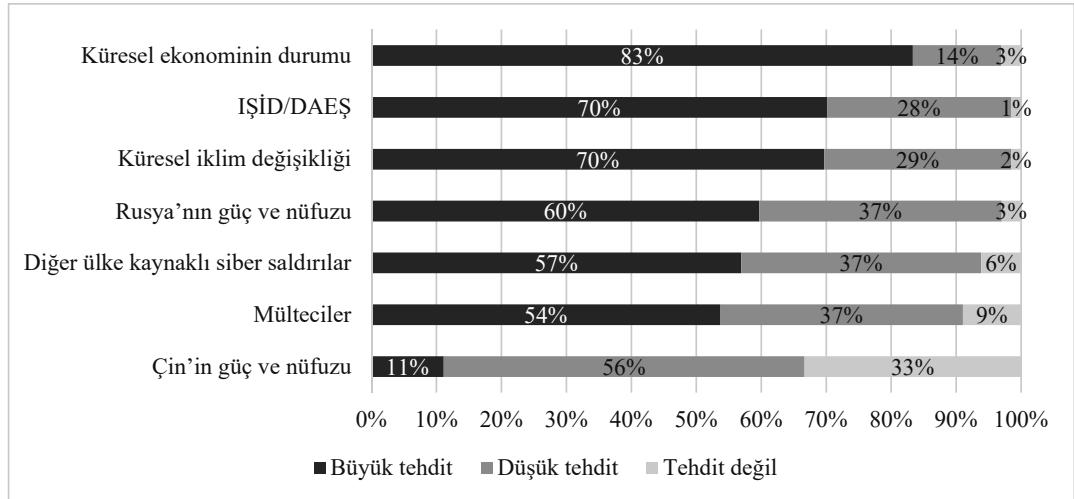
Türkiye’den anketi cevaplayanlara günümüzde ve gelecek 20 yıl içerisinde Türkiye açısından dünyadaki en stratejik bölgenin hangisi olduğu sorulduğunda akademisyenler hem günümüz hem de gelecek 20 yıl için en önemli bölgenin Türkiye’nin de dahil olduğu geniş Orta Doğu ve Kuzey Afrika olduğunu/olacağını belirtmişlerdir. Günümüzde Türkiye için stratejik açıdan en önemli bölge olan Orta Doğu ve Kuzey Afrika’yı (%54), Batı Avrupa (%22) ve Baltık ülkelerini dışarıda bırakacak şekilde Rusya/Eski Sovyetler Birliği (%13) coğrafyası takip etmektedir. Gelecek 20 yıl için bakıldığında da yanıtların benzer olduğu, sadece ikinci ve üçüncü sıradaki coğrafyaların yer değiştirdiği görülmektedir.

Türkiye’den ankete katılanlara göre, Türkiye’nin son dönemde karşılaştığı dış politika sorunlarından en önemlileri sırasıyla Suriye’deki savaş (%22), uluslararası göç (%20), uluslararası terörizm (%20) ve bölgesel ayrışma/parçalanmalardır (%11). TRIP-2014 sonuçlarıyla karşılaştırıldığında sorunların büyük ölçüde benzer şekilde devam ettiği görülmektedir. Nitekim 2014 yılında da ilk üç sırayı Orta Doğu’daki silahlı çatışmalar, sınırışan terörizm ve göç almıştır. Bunun yanı sıra, Türkiye’de ankete katılanlara önümüzdeki 10 yılda Türkiye’nin karşılaştacağı en önemli üç dış politika meselesi sorulmuş ve aşağıdaki gibi bir tablo ortaya çıkmıştır.

Tablo 11: Önümüzdeki 10 yılda Türkiye'nin karşı karşıya geleceği en önemli üç dış politika olayı hangileridir? ³⁷

	% ³⁷	1	2	3
Uluslararası terörizm	16	20	26	19
Bölgesel parçalanma/ayrılma	15	5	31	24
Etnik çatışma(lar)	14	44	12	-
Uluslararası göç	12	15	31	3
Suriye'deki savaş	11	1	1	41
Rusya'nın yeniden iddialı hale gelmesi	9	2	16	18
Siber güvenlik	8	33	-	-
Küresel iklim değişikliği	5	18	3	-
Çin'in artan gücü	3	-	5	7
ABD iç siyasetindeki istikrarsızlık	3	-	4	7
Ticaret	2	-	4	2
Kitle imha silahlarının yayılması	1	-	-	5

Türkiye'den ankete katılan akademisyenlerin günümüzde ve gelecekte Türkiye'nin karşılaşacağı öncelikli dış politika sorunlarına verdikleri yanıtlar büyük ölçüde bölgesel düzeydeki sorunlara odaklanırken, başka bir soruda sıralanan uluslararası sorunların Türkiye için ne derece tehdit oluşturduğu sorusuna verilen cevaplar farklı bir tablo ortaya çıkarmıştır (Grafik 12). Buna göre, ankete katılan akademisyenlerin %83'ü küresel ekonominin durumunu en büyük tehdit olarak algılamakta, bunu sırasıyla IŞİD/DAEŞ tehdidi (%70), küresel iklim değişikliği (%70) ve Rusya'nın güç ve nüfuzu takip etmiştir. Ankete Türkiye'den katılan akademisyenler en düşük tehdit olarak ise Çin'in güç ve nüfuzunu görmekteyler.

Grafik 12: Aşağıda sıralanan uluslararası sorunların Türkiye için ne derece tehdit oluşturduğunu düşünüyorsunuz?

Son olarak, ABD Başkanı Donald Trump döneminde Türk-Amerikan ilişkilerinin seyrinin

³⁷ Bu soruya ilişkin ortalamalar, dış politika meselelerinin sıralama kısıtı olmaksızın genel ortalama içindeki dağılımına işaret etmektedir. Bu yüzdelere meselelerin kaçınıcı sırada ve kaç kez anıldığına bakılmaksızın, toplamda kaç kez anıldığına tespitiyle ulaşılmıştır.

tespiti amacıyla akademisyenlere yöneltilen soru incelendiğinde, akademisyenlerden sadece %2’si ikili ilişkilerin iyiye gideceğini düşünürken, büyük bir çoğunluğu ilişkilerde herhangi bir değişiklik olmayacağı (%54) veya ilişkilerin kötüye gideceğini (%41) düşünmektedir. Donald Trump tarafından önerilen ABD-Meksika sınırına duvar örülmesi, bazı Müslüman çoğunluklu ülke vatandaşlarının ABD’ye girişlerine yönelik katı tedbirler alınması ile ABD’nin iklim değişikliği, İran’la nükleer silah ve önemli ticaret anlaşmalarından çekilmesi gibi politikaların Türkiye’den ankete katılan akademisyenlerin ezici bir çoğunluğu (%90’ın üzerinde) tarafından desteklenmediği görülmektedir. Önümüzdeki 10 yıl içerisinde ABD-Çin veya ABD-Rusya arasında bir savaş çıkma olasılığı sorulduğunda ise, Türkiye’den ankete katılan akademisyenlerin buna pek ihtimal vermediği görülmektedir. Nitekim ABD’nin iki ülkeden biriyle savaşma ihtimalinin yüksek olduğunu düşünen akademisyen oranı Türkiye’de %10’un altındadır.

Sonuç

Bu makale kapsamında, Şubat-Temmuz 2018 tarihlerinde dünyada eş zamanlı olarak 35 ülkede gerçekleştirilen ve 3.837 akademisyen tarafından yanıtlanan TRIP-2018 anket sonuçları karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Türkiye’de anketi cevaplayan akademisyenlerin verdiği yanıtlar incelendiğinde, TRIP-2014 ve TRIP-2018 sonuçlarının büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir. Türkiye özelinde dünya ortalamalarından belirgin farklılıkların görüldüğü alanların akademisyenlerin araştırmalarında teori veya uygulamaya yönelik öncelikleri, ders tasarımlarındaki öncelikleri ve istihdama yönelik düşünceleri olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, akademisyenlerin araştırmalarında teorik çalışmaların ağırlığı TRIP-2014’e göre artış gösterirken, uygulamaya öncelik veren akademisyenlerin oranında azalma görülmüştür. Buna karşın, lisans düzeyinde ders veren akademisyenlerin ders tasarımlarında öğrencilerin dış politika ve uluslararası konular hakkında bilgi edinmelerini öncelik olarak görme eğilimi TRIP-2014’e göre artış göstermiştir. Alanda iş bulmanın zorluğu konusunda akademisyenler arasındaki olumsuz havanın 2011’den bu yana artan şekilde devam ettiği görülmektedir.

TRIP-2018 anketi Türkiye sonuçları dünyayla karşılaştırmalı olarak incelendiğinde araştırma yöntemleri, araştırmalardaki öncelikler, etkili olduğu düşünülen lisans ve lisansüstü programlar ile cinsiyeti dolayısıyla yetersiz temsil edilme olasılığı bulunan akademisyenlere yönelik tutumda da farklılıklar mevcuttur. Türkiye ve dünya genelinde ankete katılanların kullandıkları araştırma yöntemleri ağırlıkları incelendiğinde, Türkiye özelinde niteliksel ve niceliksel yöntemleri kullanma eğilimi dünya genelinden daha düşükken, politika analizi dünya genelinin çok üzerinde kullanılmaktadır. İkinci temel farklılık, araştırmalarda teori ve uygulamaya öncelik verilmesi oranlarında görülmektedir. Türkiye’de araştırmalarında teoriye odaklananların oranı dünya geneline kıyasla düşükken, özellikle saf teori üretmeye yönelik ilgi bakımından, Türkiye’nin %2’lik oranı diğer ülkelerle kıyaslandığında ortalamanın epey gerisinde kalmaktadır. Bu durum, daha önce de tespit edildiği üzere, merkez-çevre bölünmesi tezleriyle örtüşmektedir. Uİ disiplininde merkez ülke akademisyenleri tarafından üretilen teorilerin bölgesel meselelere tatbiki işlevini üstlenen çevre ülke akademisyenleri arasındaki bilgi üretimi ve akışı işbirliği devam ederken, yeni çalışmalar Türkiye’de bölge çalışmalarına yönelik üretilen bilginin “Türkiye’yi dünyaya anlatmak”tan ziyade, “Türkiye’den hikayeyi Türkiye’ye anlatmak” işlevine doğru kaydığını ortaya koymaktadır.³⁸

38 Bilgin, “Uluslararası İlişkiler Çalışmalarında “Merkez-Çevre”: Türkiye Nerede?”, s. 7; Aydın et al., “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Akademisyenleri ve Alana Yönelik Yaklaşımları Üzerine Bir İnceleme”, s. 34; Bilgin ve Tanrısever, “A telling story of IR in the periphery”, ss. 176-179; İşeri ve Esentürk, “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Çalışmaları”, ss. 19-29.

Akademisyenlerin benimsediği teorik yaklaşımlar genel itibariyle benzerlik gösterse de, Türkiye’de özellikle gerçekçiliği benimseyen akademisyenlerin oranı dünya ortalamasının üzerindedir. Akademik ve profesyonel kariyer yapmak isteyenler için anket çerçevesinde belirlenmeye çalışılan en iyi programlar konusunda ise, dünya genelinde ABD üniversitelerine odaklanan ilginin, Türkiye’de Birleşik Krallık’ta yerleşik üniversiteleri de kapsadığı görülmektedir. Son olarak, cinsiyet temelli yetersiz temsiliyetin giderilmesine yönelik olarak dergi editörleri tarafından uygulanan politikaların, dünya genelinin aksine Türk akademisyenlerin tutumlarında olumlu ya da olumsuz herhangi bir değişiklik yapmaması da dikkat çekicidir.

Dünya genelinde giderek artan sayıda ülke ve kişiyle gerçekleştirilen TRIP anketlerine yapılan atıflar göz önünde bulundurulduğunda, Uİ disiplinine ilişkin araştırmalara yoğunlaşan akademisyenlere sayısal veri sağlanması ve Uİ disiplinindeki eğilimlerin karşılaştırılmalı olarak tespiti bakımından TRIP benzeri anket çalışmalarının yürütülmesinin önemi bir kez daha anlaşılmaktadır.